

**Διεθνές Εμπόριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην εποχή της πανδημίας.
Αντιμετωπίζοντας προκλήσεις και αξιοποιώντας ευκαιρίες.**

Όνοματεπώνυμο: Νικολακάκης Ανδρέας

ΑΜ: ΔΤ 7124

Επόπτης Εκπαιδευτικός : Βουλγαράκη Μαρία

Περίληψη

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο να παρουσιάσει και να αναλύσει τις επιδράσεις της πανδημίας του covid-19 στο διεθνές εμπόριο καθώς επίσης και τις προβλέψεις αναφορικά με την εξέλιξη του μετά το πέρας της υγειονομικής κρίσης.

Το πρώτο κεφάλαιο πραγματεύεται την έννοια του διεθνούς εμπορίου. Αρχικά παρουσιάζονται τα οφέλη που απορρέουν από το διεθνές εμπόριο και τα οποία αφορούν τον καταμερισμό της εργασίας και πως μπορεί να επιφέρει αυξητική τάση στον πλούτο του κόσμου, τον καταμερισμό των δραστηριοτήτων, δηλαδή την αποδοτική και αποτελεσματική κατανομή των παραγωγικών συντελεστών και την αύξηση του ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών που συναλλάσσονται η οποία επιφέρει οικονομική ευημερία και βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών. Επιπλέον, το διεθνές εμπόριο συμβάλλει τόσο στη δημιουργία οικονομιών κλίμακας όσο και στην ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των χωρών αναφορικά με τους επιχειρηματικούς τους κόσμους.

Εν συνεχεία, στο ίδιο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι σύγχρονες τάσεις που διέπουν το Διεθνές Εμπόριο. Το διεθνές εμπόριο αυξάνεται με διπλάσιο ρυθμό από τον ρυθμό με τον οποίο αναπτύσσεται η παγκόσμια οικονομία, ωστόσο διαφαίνεται μια έντονη τάση προς τον προστατευτισμό παγκοσμίως. Βάσει των σημερινών τάσεων που επικρατούν το παγκόσμιο εμπόριο αναμένεται να αναπτύσσεται ετησίως με ρυθμό 3,75%-4%. Επιπρόσθετα, παρουσιάζεται η σύνθεση του διεθνούς εμπορίου με τα πρωτογενή προϊόντα και τα μεταποιημένα προϊόντα να έχουν πολύ χαμηλό ποσοστό στο σύνολο των παγκόσμιων εξαγωγών ενώ τα προϊόντα τεχνολογίας χαρακτηρίζονται ως δυναμική κατηγορία εξαγωγών. Ακόμα, αναλύονται τα μέτρα πολιτικής που εφάρμοσε η Ευρωπαϊκή Ένωση στα πλαίσια αντιμετώπισης των επιπτώσεων της πανδημίας. Το κεφάλαιο καταλήγει με τη θεωρία του απόλυτου και του συγκριτικού πλεονεκτήματος όπως αναπτύχθηκε από τον Adam Smith αρχικά και εν συνεχεία βελτιώθηκε από τον David Ricardo.

Το δεύτερο κεφάλαιο ξεκινά με την ιστορική εξέλιξη της πανδημίας covid-19 από τα πρώτα κρούσματα στην πόλη Γουχάν έως το παγκόσμιο Lockdown και τους περιορισμούς σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Εν συνεχεία αναλύεται ο αντίκτυπος της πανδημίας στην ευρωπαϊκή Ένωση. Συγκεκριμένα παρουσιάζονται οι επιπτώσεις στην οικονομία τόσο των κρατών μελών ξεχωριστά όσο και στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπρόσθετα παρατίθενται οι τρόποι με τους οποίους αντέδρασε η ένωση καθώς και οι μηχανισμοί που ανέπτυξε για την αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης. Στους μηχανισμούς περιλαμβάνεται Έκτακτο Πρόγραμμα αγοράς στοιχείων του ενεργητικού λόγω πανδημίας-Pandemic Emergency Purchase Programme (PEPP),

Προγράμματα του ESM, Πρόγραμμα ανάκαμψης «Next Generation EU (NGEU)» καθώς και εργαλεία όπως η Γρήγορη Διευκόλυνση Πίστωσης (Rapid Credit Facility-RCF) και το Γρήγορο Εργαλείο Χρηματοδότησης (Rapid Financial Instrument-RFI), το Καταπίστευμα Περιορισμού Καταστροφών και Ανακούφισης (Catastrophe Containment Relief Trust- CCRT) και το Καταπίστευμα Μείωσης Φτώχειας και Μεγέθυνσης (Poverty Reduction and Growth Trust- PRGT).

Στο τρίτο κεφάλαιο της εργασίας παρουσιάζονται οι επιπτώσεις που έχει επιφέρει η πανδημία στο διεθνές εμπόριο. Επιπρόσθετα αναλύονται οι προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει το διεθνές εμπόριο εξαιτίας της πανδημίας. Το κεφάλαιο καταλήγει με τις προβλέψεις αναφορικά με τις νέες προκλήσεις που θα δημιουργηθούν στο διεθνές εμπόριο.

Abstract

The aim of this paper is to present and analyze the effects of the covid-19 pandemic on international trade as well as the predictions regarding its evolution after the end of the health crisis.

The first chapter deals with the concept of international trade. First, we present the benefits of international trade, which are related to the division of labor and how it can lead to an increasing trend in the wealth of the world, the division of activities, ie the efficient and effective distribution of factors of production and increased competition between of trading states which brings about economic prosperity and improved living standards of citizens. In addition, international trade contributes both to the creation of economies of scale and to the exchange of experiences between countries regarding their business worlds.

Then, in the same chapter are presented the current trends that govern International Trade. International trade is growing at twice the rate at which the world economy is growing, but there is a strong trend towards protectionism worldwide. Based on the current trends in world trade, it is expected to grow annually at a rate of 3.75% -4%. In addition, the composition of international trade is presented with primary products and processed products having a very low percentage of total world exports while technology products are characterized as a dynamic category of exports. The policy measures implemented by the European Union in dealing with the effects of the pandemic are also analyzed. The chapter concludes with the theory of absolute and comparative advantage as developed by Adam Smith first and then improved by David Ricardo.

The second chapter begins with the historical development of the covid-19 pandemic from the first cases in the city of Wuhan to the global Lockdown and restrictions nationally and internationally. The impact of the pandemic on the European Union is then analyzed. In particular, the effects on the economy of both the Member States individually and of the European Union as a whole are presented. In addition, the ways in which the association reacted as well as the mechanisms it developed to deal with the health crisis are listed. The mechanisms include the Pandemic Emergency Purchase Program (PEPP), ESM Programs, Next Generation EU (NGEU) Recovery Program as well as tools such as Rapid Credit Facility (RCF) and the Rapid Financial Instrument (RFI), the Catastrophe Containment Relief Trust (CCRT) and the Poverty Reduction and Growth Trust (PRGT).

The third chapter presents the effects of the pandemic on international trade. In addition, the challenges faced by international trade due to the pandemic are analyzed. The chapter concludes with the predictions regarding the new challenges that will be created in the international trade.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	2
Abstract	4
Πίνακας Διαγραμμάτων	8
Εισαγωγή.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	11
1.1.Οφέλη από το Διεθνές εμπόριο	11
1.2.Σύγχρονες τάσεις στο Διεθνές εμπόριο	14
1.2.1.Η Σύνθεση του Εξαγωγικού Εμπορίου	16
1.3.Τα μέτρα πολιτικής της Ε.Ε. για το Διεθνές εμπόριο.....	18
1.4.Η θεωρία του απόλυτου και του συγκριτικού πλεονεκτήματος.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	22
2.1. Το ιστορικό της πανδημίας Covid-19.....	22
2.2. Ο αντίκτυπος της πανδημίας στην Ε.Ε.....	24
2.3. Η αντίδραση της Ε.Ε.	28
2.4. Οι μηχανισμοί αντιμετώπισης της πανδημίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση.....	29
2.4.1. Έκτακτο Πρόγραμμα αγοράς στοιχείων του ενεργητικού λόγω πανδημίας-Pandemic Emergency Purchase Programme (PEPP).....	31
2.4.2. Προγράμματα του ESM	33
2.4.3. Πρόγραμμα ανάκαμψης «Next Generation EU (NGEU)».....	35
2.4.4.Άλλα εργαλεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση της πανδημίας	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	38
3.1. Οι επιπτώσεις της πανδημίας στο Διεθνές εμπόριο.....	38
3.2. Οι προκλήσεις της πανδημίας στην εξέλιξη του Διεθνούς εμπορίου.....	40
3.3. Οι νέες προκλήσεις στο Διεθνές εμπόριο.....	42

Συμπεράσματα	44
Έργα που αναφέρονται.....	52

Πίνακας Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1. Εμπορική Γραμμή και Γραμμή Αντάρκειας μιας μικρής χώρας	13
Διάγραμμα 2. Πορεία του εμπορίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση την περίοδο 2011-2020.....	14
Διάγραμμα 3. Μερίδιο αγαθών στο διεθνές εμπόριο	16
Διάγραμμα 4. Απόδοση 10ετών ομολόγων.....	33
Διάγραμμα 5. Ανακούφιση εξυπηρέτησης χρέους των φτωχών χωρών από το CCRT.....	37
Διάγραμμα 6. Διεθνές περιβάλλον βάση εκτιμήσεων 3/2020-6/2020	41

Εισαγωγή

Οι Διεθνείς Εμπορικές Σχέσεις δημιουργούνται από τις συναλλαγές που υλοποιούνται μεταξύ των διαφορετικών χωρών φέρνοντας σε επικοινωνία τις εθνικές τους οικονομίες. Οι συναλλαγές που λαμβάνουν χώρα μεταξύ διαφορετικών χωρών, δημιουργούν εμπορική επικοινωνία για τις εθνικές οικονομίες των διάφορων χωρών, δηλαδή δημιουργούν τις Διεθνείς Εμπορικές Σχέσεις. Οι εμπορικές σχέσεις που δημιουργούνται μεταξύ των χωρών διαμορφώνουν την έννοια του Διεθνούς Εμπορίου το οποίο ονομάζεται Παγκόσμιο. Με βάση όσων αναφέρονται ως Διεθνές Εμπόριο θεωρείται το σύνολο του εξωτερικού εμπορίου συμπεριλαμβανομένων των εισαγωγών και των εξαγωγών όλων των χωρών για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο που συνήθως είναι ένας χρόνος (Γεωργακόπουλος, 1989).

Οι λόγοι οι οποίοι δημιουργείται το Διεθνές Εμπόριο ποικίλουν. Οι κυριότεροι που καταγράφονται στη βιβλιογραφία αφορούν την απομάκρυνση των σύγχρονων κρατών από την πολιτική, την επιδίωξη για αυτάρκεια και τον απομονωτισμό. Επιπρόσθετα, η συνεχώς αυξανόμενη τάση για εξειδίκευση στην παραγωγή καθώς και η εκμετάλλευση του πλεονεκτήματος κάθε χώρας αποτελούν δυο εξίσου σημαντικούς παράγοντες γέννησης του Διεθνούς Εμπορίου (Krugman & Maurice, 1995).

Τα τελευταία χρόνια οι εξελίξεις στο διεθνές εμπόριο ακολουθούν αυξητική τάση, ωστόσο η πανδημία του covid-19 φαίνεται πως επηρέασε σημαντικά τον κλάδο. Η πανδημία αποτελεί μία κρίση που καλύπτει όλο τον πλανήτη πλήττοντας όλους τους τομείς του οικονομικού, κοινωνικού και πολιτικού μας βίου. Όλες οι χώρες, ανεξαρτήτως της ταχύτητας και της μεθόδου αντίδρασης, αναγκάστηκαν να λάβουν μέτρα lock down, να περιορίσουν την ελευθερία κίνησης και επαφών μεταξύ ανθρώπων, να επιβάλουν μια αναγκαστική μερική παύση της οικονομικής δραστηριότητας σε πάρα πολλούς και σημαντικούς κλάδους του οικονομικού βίου. Ιδιαίτερα σημαντικές ήταν οι επιπτώσεις στο Διεθνές Εμπόριο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1.1.Οφέλη από το Διεθνές εμπόριο

Ο Adam Smith θεωρεί ότι το διεθνές εμπόριο συντελεί στον καταμερισμό της εργασίας καθώς μια διεθνής αγορά εκ του φυσικού είναι μεγαλύτερη από μια εθνική. Το διεθνές εμπόριο χαρακτηρίζεται ως επωφελές καθώς ενισχύοντας τον καταμερισμό της εργασίας αυξάνεται η ανταλλάξιμη αξία των ετήσιων προϊόντων της γης και της εργασίας της χώρας

Ο Adam Smith τόνιζε ότι το εμπόριο με άλλα έθνη, συμβάλλει στην επέκταση του καταμερισμού της εργασίας, καθώς η διεθνής αγορά όπως είναι φυσικό, είναι μεγαλύτερη από την εγχώρια. Έτσι το διεθνές εμπόριο είναι επωφελές για μια χώρα, διότι ο ενισχυμένος καταμερισμός της εργασίας οδηγεί σε αύξηση *"της ανταλλάξιμης αξίας των ετήσιων προϊόντων της γης και της εργασίας της χώρας"*. Αυτό σημαίνει ότι ο πραγματικός πλούτος του έθνους και του πληθυσμού του αυξάνεται (Schumacher, 2012).

Το διεθνές εμπόριο οδηγεί στον καταμερισμό των παραγωγικών δραστηριοτήτων ανάλογα με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που παρουσιάζει κάθε χώρα. Ουσιαστικά, αυτό σημαίνει ότι οι χώρες εμφανίζουν την ικανότητα να καταναείμουν με τέτοιο τρόπο τους συντελεστές παραγωγής ώστε να αξιοποιούν αποτελεσματικά και αποδοτικά τους διαθέσιμους πόρους. Άρα, υφίσταται αμοιβαία κάλυψη μεταξύ των κρατών αναφορικά με τις ανάγκες που παρουσιάζουν σε αγαθά ενώ ταυτόχρονα είναι δυνατόν να διατηρούνται αναγκαία αποθέματα κυρίως προϊόντων πρώτης ανάγκης. Γίνεται σαφές πως το Διεθνές εμπόριο επιτρέπει στους καταναλωτές να έχουν πρόσβαση σε προϊόντα τα οποία διαφορετικά δεν θα ήταν σε θέση να καταναλώσουν (Μακεδόνας, 2004).

Ένα ακόμα όφελος που προκύπτει από το διεθνές εμπόριο είναι η αύξηση του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων σε παγκόσμια κλίμακα. Είναι γνωστό ότι ο αυξημένος ανταγωνισμός περιορίζει σημαντικά τα εγχώρια μονοπώλια, ενώ σύμφωνα με τον Adam Smith ο ελεύθερος ανταγωνισμός μπορεί να είναι επιβλαβής για τους παραγωγούς, αποφέρει όμως θετικά στοιχεία για τους καταναλωτές. Όταν το διεθνές εμπόριο λειτουργεί ελεύθερα οι καταναλωτές μπορούν να επιλέξουν είτε την εγχώρια αγορά, είτε την αγορά κάποια χώρας του εξωτερικού. Επομένως, έχουν τη δυνατότητα να προμηθευτούν από πολλές επιχειρήσεις, άρα αυξάνεται η ποικιλία, στις χαμηλότερες τιμές. Από την πλευρά τους οι επιχειρήσεις, εφαρμόζουν πολιτικές ώστε να αντιμετωπίσουν τον αυξημένο ανταγωνισμό επενδύοντας στην παραγωγική και οργανωτική τους βελτίωση, με στόχο τη δημιουργία ενός σύγχρονου επιχειρηματικού κόσμου προσφέροντας τελικά

στις διεθνείς αγορές ποιοτικά προϊόντα σε χαμηλότερες τιμές. Μέσω των εξαγωγών επιτυγχάνονται χαμηλότερες τιμές οι οποίες αυξάνουν το επίπεδο ικανοποίησης του καταναλωτή και την αγοραστική του δύναμη. Επομένως, θεωρείται πως το διεθνές εμπόριο προωθεί την οικονομική ευημερία και βελτιώνει το βιοτικό επίπεδο των πολιτών. (Χολέβας, 1997).

Η επέκταση των διεθνών σχέσεων συμβάλλει ώστε οι χώρες να ανταλλάσουν και τις εμπειρίες από τους επιχειρηματικούς τους κόσμους. Εμπειρία η οποία αφορά την επεξεργασία και εμπορία προϊόντων, τεχνολογικές εξελίξεις και βελτιώσεις χρήση νέων μεθόδων κλπ. Επιπρόσθετα, το διεθνές εμπόριο είναι ένα μέσο με το οποίο μπορεί και διοχετεύεται η τεχνική γνώση και οι επιχειρηματικές ικανότητες από τις αναπτυγμένες χώρες προς τις αναπτυσσόμενες. Ουσιαστικά οι χώρες οι οποίες εισήλθαν στον βιομηχανικό κόσμο με καθυστέρηση φέρουν το πλεονέκτημα να επωφεληθούν από προηγούμενες εμπειρίες, που περιλαμβάνουν επιτυχίες, αποτυχίες και λάθος κινήσεις των χωρών που προηγήθηκαν στην ανάπτυξη (Ρούβα, 2017).

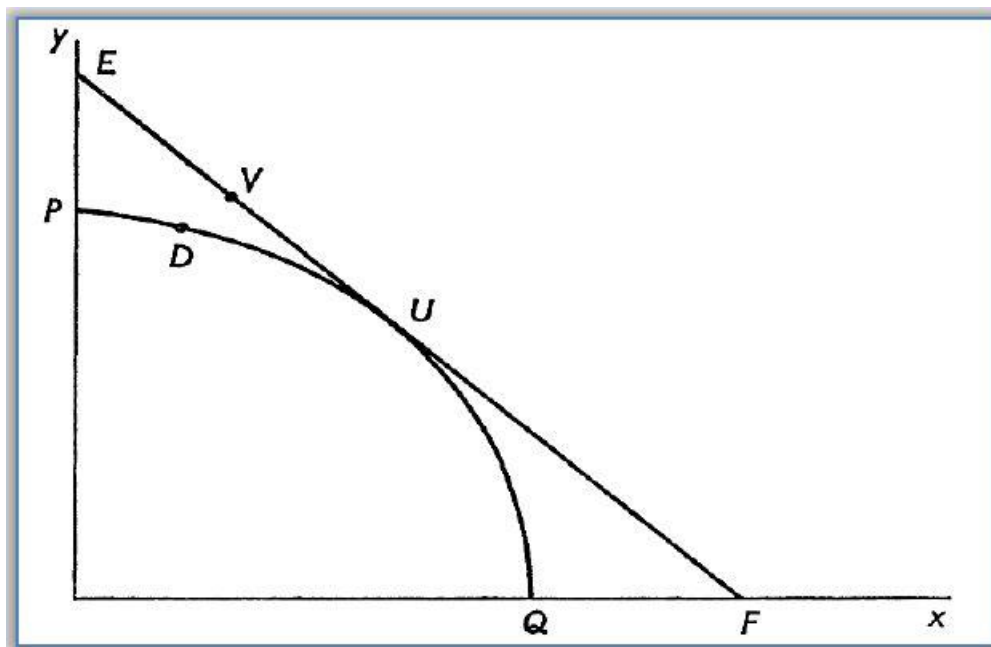
Το διεθνές εμπόριο συμβάλλει στη δημιουργία οικονομιών κλίμακας. Πιο συγκεκριμένα η αύξηση του εμπορίου παρέχει τη δυνατότητα στους παραγωγούς του εξαγωγικού τομέα να αυξήσουν την παραγωγή τους με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση χαμηλότερου κόστους ανά μονάδα προϊόντος, αρά επέρχεται μείωση του κόστους παραγωγής. Σε μια εγχώρια αγορά οι επιχειρήσεις δεν μπορούν να επιτύχουν τη βέλτιστη κλίμακα παραγωγής καθώς το κόστος ανά μονάδα προϊόντος μειώνεται με τον όγκο της παραγωγής. Οι εξαγωγές, άρα το διεθνές εμπόριο μπορούν να αποτελέσουν έναν τρόπο να κατασταλεί αυτός ο περιορισμός.

Τα τελευταία χρόνια η απελευθέρωση των εμπορικών περιορισμών και το άνοιγμα των αγορών συμβάλλει δυναμικά στην εξέλιξη των αναπτυσσόμενων χωρών. Χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας ανοίχτηκαν προς την παγκόσμια αγορά εμφανίζοντας πολλαπλάσιους ρυθμούς ανάπτυξης συγκριτικά με χώρες ης Αφρικής ή της Λατινικής Αμερικής οι οποίες στράφηκαν προς την εσωστρέφεια ή το άνοιγμα τους προς τις διεθνείς αγορές έγινε σε μικρότερη κλίμακα.. Από την άλλη η Αλβανία, η Β. Κορέα, η Κούβα αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα, αφού παρέμειναν από τις πιο φτωχές χώρες του κόσμου (Μακεδόνας, 2004).

Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι το διεθνές εμπόριο από μόνο του δεν αρκεί ώστε να επέλθει οικονομική ανάπτυξη και ευημερία. Οι ευέλικτες εμπορικές πολιτικές, το ευνοϊκό μακροοικονομικό σενάριο και η πολιτική σταθερότητα αποτελούν μερικούς από τους παράγοντες που πρέπει να ικανοποιούνται ώστε να συμπληρώσουν τα κέρδη από το εμπόριο. Ενδεικτικό παράδειγμα, η οικονομική στασιμότητα στην Ακτή του Ελεφαντοστού κατά τις περιόδους των

δεκαετιών 1980 και 1990 οι οποίες οφείλονταν σε σημαντικό βαθμό στην έλλειψη μακροοικονομικής σταθερότητας εμποδίζοντας τα θετικά αποτελέσματα του διεθνούς εμπορίου να προχωρήσουν στα διάφορα επίπεδα της κοινωνίας. Ωστόσο, τέτοιες περιπτώσεις δεν μπορούν να εμποδίσουν τις διεθνείς εμπορικές δραστηριότητες που ασκούνται στα διάφορα έθνη του κόσμου (Vijayasri, 2013).

Ο οικονομολόγος Samuelson P. εξέτασε αν το διεθνές εμπόριο μπορεί να επιδράσει θετικά στην οικονομία μιας μικρής χώρας. Εάν η χώρα είναι πολύ μικρή ώστε να επηρεαστεί το σύνολο της αγοράς, τότε γίνεται η υπόθεση ότι οι δείκτες τιμών στο εξωτερικό παρουσιάζουν διαφορές συγκριτικά με τους εγχώριους. Για να γίνει πιο κατανοητό αυτό ακολουθεί το Διάγραμμα.1. Σε αυτό το διάγραμμα η γραμμή EUF είναι η γραμμή εμπορίου η οποία αφορά τα πιθανά όρια κατανάλωσης εντός των οποίων μια χώρα εμπορεύεται αγαθά. Εάν η χώρα είναι αυτάρκης, τότε το όριο κατανάλωσης προκύπτει από την καμπύλη PDUQ. Εφόσον η γραμμή εμπορίου βρίσκεται πάνω και γύρω από τη γραμμή αυτάρκειας προκύπτει ότι η συγκεκριμένη κοινωνία μπορεί να έχει πρόσβαση σε περισσότερες ποσότητες από όλα τα αγαθά συγκριτικά με όσα μπορεί να διαθέσει η εγχώρια παραγωγή (Samuelson, 1962).

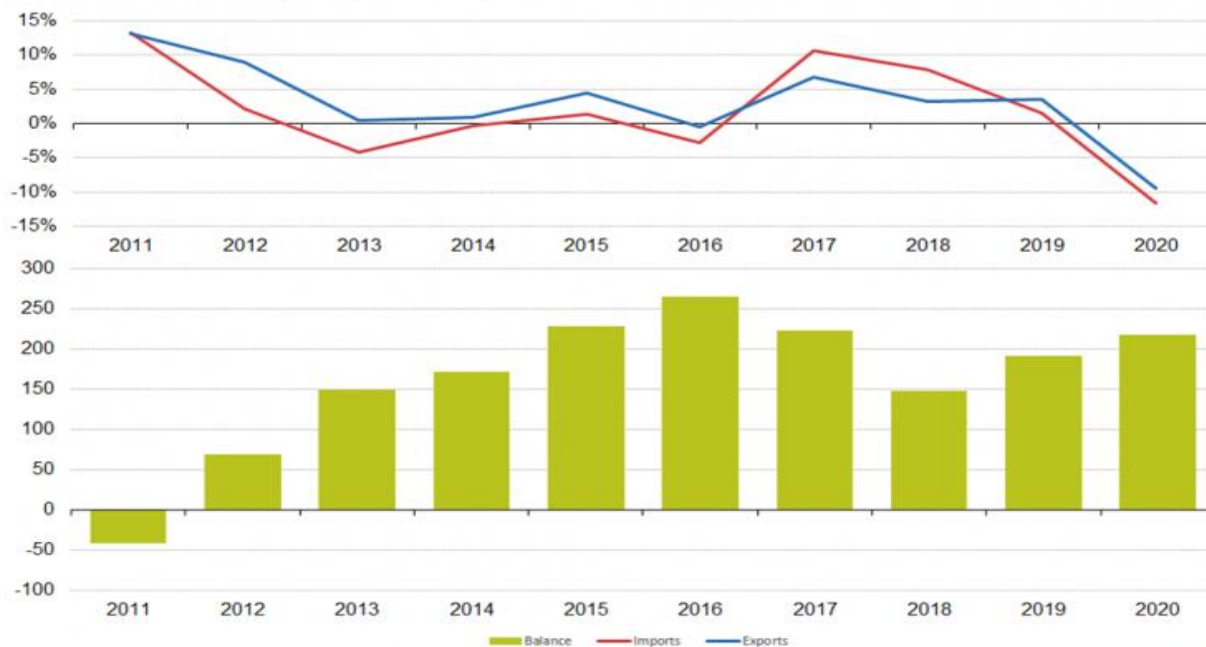
Διάγραμμα 1. Εμπορική Γραμμή και Γραμμή Αυτάρκειας μιας μικρής χώρας

Πηγή: (Samuelson, 1962)

1.2.Σύγχρονες τάσεις στο Διεθνές εμπόριο

Βάση των στοιχείων που προκύπτουν από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, το 2019 το παγκόσμιο εμπόριο αγαθών ανερχόταν σε 19,051 τρις δολάρια, εκ των οποίων τα 5,9 τρις δολάρια προέρχονται από το παγκόσμιο εμπόριο υπηρεσιών. Βάση της γεωγραφικής κατανομής των παγκόσμιων εξαγωγών τα μερίδια των διαφόρων περιοχών του κόσμου διαμορφώνονται ως εξής: Ασία 34% - Κίνα 16%, ΗΠΑ 11% Ευρώπη 15% Ιαπωνία 5%. Ακολουθεί διάγραμμα στο οποίο αποτυπώνεται η ανάπτυξη του εμπορίου των αγαθών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο διάγραμμα απεικονίζονται οι εισαγωγές και οι εξαγωγές που λαμβάνουν χώρα στην Ευρωπαϊκή ένωση σε παγκόσμια κλίμακα. Παρατηρείται ότι από το 2011 οι εξαγωγές υπερβαίνουν τις εισαγωγές δημιουργώντας πλεόνασμα και άρα κέρδη στις οικονομίες. Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης το σύνολο του εμπορίου φαίνεται πως αυξήθηκε την περίοδο 2011-2020 από 2,38 δις σε 4,07 δις ευρώ (Eurostat, 2020).

Development of EU international trade in goods, 2011-2020
(EUR billion and year-to-year growth rate)

Source: Eurostat (online data code: ext_st_eu27_2020sitc)

eurostat

Διάγραμμα 2. Πορεία του εμπορίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση την περίοδο 2011-2020

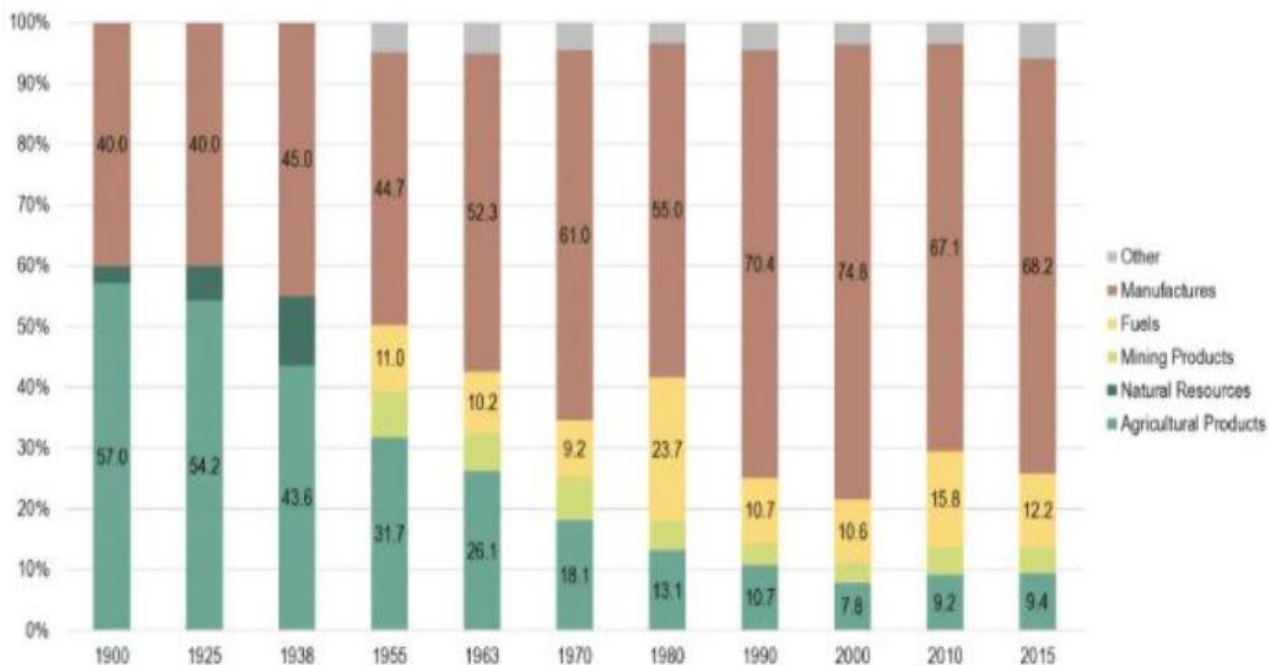
Πηγή: (Eurostat, 2020)

Τα τελευταία τριάντα χρόνια το διεθνές εμπόριο αυξάνεται με διπλάσιο ρυθμό από τον ρυθμό με τον οποίο αναπτύσσεται η παγκόσμια οικονομία. Ωστόσο από το 2015 ο ρυθμός ανάπτυξης του εμπορίου παρουσιάζει μια μείωση. Η μείωση αυτή αποδίδεται στα προστατευτικά μέτρα τα οποία λαμβάνονται για την αντιμετώπιση της κρίσης και την αποφυγή μιας νέας. Η Επίτροπος Εμπορίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης δήλωσε ότι διαφαίνεται μια έντονη τάση προς τον προστατευτισμό παγκοσμίως. Ο προστατευτισμός αυτός εκφράζεται με την επιβολή δασμών ή με άλλους περιορισμούς στο εμπόριο (ποσοτώσεις εισαγωγών, ποσοτικοί περιορισμοί κ.α.).

Η Ευρώπη λειτουργεί βάση των κανόνων της τελωνιακής ένωσης στην οποία έχει ενταχθεί, επομένως έχει καταργήσει τους δασμούς και άλλα κωλύματα στο εμπόριο με τις χώρες που ανήκουν στην ένωση και επιπλέον έχει συμφωνήσει προς μια κοινή δασμολογική πολιτική για τις χώρες που βρίσκονται εκτός της ένωσης. Από την αντίθετη πλευρά, η NAFTA (North American Free Trade Agreement) αποτελείται από τις ΗΠΑ, Καναδά και Μεξικό. Οι χώρες κράτη που είναι μέλη αυτής της ένωσης έχουν καταργήσει τους δασμούς στις μεταξύ τους εμπορικές σχέσεις, κάθε χώρα όμως έχει διατηρήσει το δικαίωμα της να διαμορφώνει τους δασμούς όπως επιθυμεί απέναντι σε χώρες που δεν είναι μέλη της ένωσης. Ενδεικτικό παράδειγμα, το 2018 η κυβέρνηση του Ντ. Τραμπ ανακοίνωσε δασμούς 25% στο σίδηρο και 10% για εισαγωγές αλουμινίου σε μια προσπάθεια να μειώσει το εμπορικό έλλειμμα. Στη συνέχεια επιβλήθηκαν δασμοί σε όλες τις τιμές των προϊόντων της Κίνας με αποτέλεσμα την έντονη αύξηση των τιμών των κινεζικών αγαθών τα τελευταία δύο χρόνια. Οι εκτιμήσεις για το παγκόσμιο εμπόριο κάνουν λόγο για ανάπτυξη ετησίως με ρυθμό 3,75%-4% βάσει των σημερινών τάσεων που επικρατούν. Ωστόσο, αν επικρατήσει ο προστατευτισμός ο ρυθμός ανάπτυξης αναμένεται να περιοριστεί κατά 1,25%.

1.2.1. Η Σύνθεση του Εξαγωγικού Εμπορίου

Οι σύγχρονες δομικές τάσεις του διεθνούς εμπορίου θέλουν τα πρωτογενή προϊόντα και τα μεταποιημένα προϊόντα πρώτης μεταποίησης να εμφανίζουν χαμηλό ποσοστό στο σύνολο των παγκόσμιο εξαγωγών. Με άλλα λόγια, χώρες οι οποίες παρουσιάζουν εξειδίκευση σε αυτά τα προϊόντα αδυνατούν να διατηρήσουν τους ρυθμούς της εξαγωγικής τους ανάπτυξης υψηλούς. Ως δυναμική κατηγορία εξαγωγών όχι μόνο για τις βιομηχανικές, αλλά και για τις αναπτυσσόμενες χώρες, θεωρούνται πλέον τα προϊόντα τεχνολογίας. Μερικά χρόνια πριν, το μεγαλύτερο ποσοστό του διεθνούς εμπορίου προερχόταν από τα αγροτικά προϊόντα και τα ορυκτά. Ωστόσο, μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, τα μεταποιημένα προϊόντα άρχισαν να αποκτούν ένα συνεχώς αυξανόμενο μερίδιο στην αξία του διεθνούς εμπορίου. Ενδεικτικά, το 1955 τα μεταποιημένα προϊόντα ανέρχονταν σε 44,7% των εξαγωγών ενώ το 2000 είχαν φτάσει το 74,8% (Διάγραμμα 3). Στο σημείο αυτό να τονιστεί ότι, οι εξαγωγές προϊόντων υψηλής τεχνολογίας αποτελούν τη σημαντικότερη πηγή εισοδήματος σε συνάλλαγμα για τις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Άνω του 90% των εξαγωγών της Κίνας, η οποία αποτελεί ραγδαία αυξανόμενη δύναμη στο διεθνές εμπόριο, αποτελείται από μεταποιημένα προϊόντα.

Διάγραμμα 3.Μερίδιο αγαθών στο διεθνές εμπόριο

Πηγή: (Rodrigue, 2013)

Μια τάση που επικρατεί στο διεθνές εμπόριο, είναι ότι οι περισσότερες χώρες που εξάγουν αγαθά σε μια χώρα, εισάγουν επίσης αγαθά από την ίδια χώρα, επομένως η πλειοψηφία των εμπορικών σχέσεων χαρακτηρίζεται ως διμερείς. Ένα ακόμα ενδιαφέρον συμπέρασμα είναι ότι η ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου κατά τη διάρκεια του δεύτερου μισού του 20ού αιώνα στηρίχθηκε μέσω της ανάπτυξης διμερών ανταλλαγών. Το ποσοστό των χωρών με διμερές εμπόριο εξακολουθεί να αυξάνεται μέχρι και σήμερα ενώ ταυτόχρονα τα ζεύγη χωρών που δεν συνάπτουν εμπόριο μειώνονται (Ortiz-Ospina & Beltekian, 2014).

Αναφορικά με τις χώρες που δεν συνάπτουν εμπόριο, έρευνες καταδεικνύουν ότι η γεωγραφική απόσταση μεταξύ των χωρών μπορεί να επηρεάσει τη συνεργασία και τις συγκρούσεις. Συγκεκριμένα, η απόσταση μειώνει τη συνεργασία και τις συγκρούσεις μεταξύ των χωρών αν και η συνεργασία τείνει να μειώνεται περισσότερο ώστε η καθαρή σύγκρουση να αυξάνεται όσο αυξάνεται η γεωγραφική απόσταση μεταξύ δύο χωρών. Επιπρόσθετα, η απόσταση αυξάνει το κόστος μεταφοράς και τα λοιπά εμπορικά έξοδα, άρα συντελεί στην εγκαθίδρυση μειωμένης συνεργασίας και αύξησης των συγκρούσεων. Επομένως, η γειτνίαση ενισχύει τις συγκρούσεις όταν τα γειτονικά κράτη παρουσιάζουν ελάχιστο εμπόριο (Χατζηδημητρίου, 2019).

Οι χώρες οι οποίες δημιουργούν εμπορικές συμφωνίες μεταξύ τους δημιουργούν και ένα ευεργετικό δασμολογικό πλαίσιο στο οποίο πραγματοποιούν τις συναλλαγές τους. η απελευθέρωση του εμπορίου θεωρείται ότι βελτιώνει τα επίπεδα ευημερίας των χωρών, ωστόσο οι προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες ίσως να μην έχουν την ίδια επίδραση. Είναι γεγονός ότι μπορούν να αυξήσουν σε σημαντικά επίπεδα τον όγκο του εμπορίου μεταξύ των χωρών, ωστόσο οδηγούν σε μείωση των επιπέδων του εμπορίου με χώρες που βρίσκονται εκτός του προτιμησιακού πλαισίου (Αλογοσκούφης, 2014).

1.3. Τα μέτρα πολιτικής της Ε.Ε. για το Διεθνές εμπόριο

Μετά την έλευση των Παγκόσμιων Πολέμων, το διεθνές εμπορικό σύστημα είχε διαμορφωθεί υπό τέτοιες προϋποθέσεις που συντελούσε σημαντικά στο άνοιγμα των αγορών και τη δημιουργία διεθνών συνθηκών που θα χαρακτηρίζονται από σταθερότητα. Αυτό έγινε εμφανές από την παγκόσμια προσπάθεια που συντελέστηκε προκειμένου να μειωθούν και να καταργηθούν ποσοτικοί περιορισμοί και δασμοί. Αποτέλεσμα αυτών των προσπαθειών ήταν η δημιουργία της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (GATT) η οποία ξεκίνησε τη λειτουργία της το 1948 και συνέχισε έως το 1994. Μέσω της συμφωνίας αυτής ρυθμίζοντας δασμολογικά ζητήματα που αποτελούσαν εμπόδιο στην ελεύθερη διακίνηση των αγαθών και επέφεραν πολιτικές εμπορικού απομονωτισμού. Το 1995 τη θέση της λαμβάνει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας ο οποίος κατέχει τον έλεγχο του διεθνούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών. Η βασική αρχή που θέτει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας αναφορικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η κοινή προσέγγιση των κρατών-μελών σχετικά με εμπορικά θέματα με τις τρίτες χώρες και η αποχή από οποιαδήποτε διακριτική πολιτική (Σφυρή, 2021).

Το ελεύθερο εμπόριο ανάμεσα στα κράτη μέλη αποτελεί θεμελιώδη αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στα πλαίσια αυτής της αρχής τίθεται σε εφαρμογή ένα κοινό καθεστώς εξαγωγών έναντι τρίτων χωρών εκτός της Ένωσης. Το καθεστώς αυτό στηρίζεται στην αρχή της ελευθερίας των εξαγωγών, σύμφωνα με την οποία οι εξαγωγές από την Ένωση προς τρίτες χώρες δεν υποβάλλονται σε ποσοτικούς περιορισμούς. Ωστόσο, το καθεστώς αυτό όταν πρόκειται για λόγους ηθικής, δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας κλπ, επιτρέπει τους ποσοτικούς περιορισμούς στις εξαγωγές προς τρίτες χώρες (Μαγούλιος, 2006).

Επιπλέον, ορίζεται ότι κάθε κράτος μέλος δικαιούται να αποτρέπει την ελεύθερη εξαγωγή ορισμένων βασικών προϊόντων ώστε να μην προκληθεί εγχώρια έλλειψη. Όταν ένα κράτος διαπιστώνει ότι η αγορά εμφανίζει ελλείψεις και πρόκειται να λάβει μέτρα διασφάλισης, υποχρεούται να ενημερώνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η οποία με τη σειρά της ενημερώνει τα υπόλοιπα κράτη μέλη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δύναται να ζητά από τα άλλα κράτη μέλη στατιστικές πληροφορίες αναφορικά με την αγορά ενός αγαθού προκειμένου να εξάγει συμπεράσματα για την οικονομική και εμπορική του κατάσταση. Τα μέτρα διασφάλισης δεν επηρεάζουν προϊόντα υπό μεταφορά στα σύνορα της Ένωσης, αναφέρονται σε συγκεκριμένους περιορισμούς και σε συγκεκριμένες εξαγορές περιοχών. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι το κοινό καθεστώς εξαγωγών αφορά το σύνολο των βιομηχανικών και γεωργικών προϊόντων.

Συγκεκριμένα, για τα γεωργικά προϊόντα έχουν τεθεί σε εφαρμογή κανονισμοί με συμπληρωματικό τρόπο (Κανονισμός (ΕΕ) 2015/479 , 2015). Αντίστοιχες είναι οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις εισαγωγές προϊόντων. Συγκεκριμένα, βασιζόμενη στην αρχή της ελευθερίας εισαγωγών, η Ένωση ότι πραγματοποιούνται εισαγωγές από τρίτες χώρες που ικανοποιούν συγκεκριμένα μέτρα διασφάλισης. Εξάιρεση της αρχής αποτελούν τα προϊόντα κλωστοϋφαντουργίας τα οποία ορίζονται από συγκεκριμένο καθεστώς εισαγωγών και τα προϊόντα καταγωγής κάποιων τρίτων χωρών. Όπως και στις εξαγωγές, έτσι και στις εισαγωγές, εφόσον οι χώρες κρίνουν πως απαιτούνται μέτρα διασφάλισης αναφορικά με τις εισαγωγές, ενημερώνουν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ώστε να ενεργοποιηθεί η διαδικασία διαβούλευσης. Στόχος των διαβουλεύσεων είναι να εξετάσουν τους όρους εισαγωγών, την οικονομική και εμπορική κατάσταση και ενδεχόμενα μέτρα προς εφαρμογή (Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 2015/478, 2015).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί αρωγό για την ανάπτυξη εμπορικών συναλλαγών των αναπτυσσόμενων χωρών με τη εφαρμογή χαμηλότερων δασμών και προγραμμάτων στήριξης. Ενδεικτικά, έχοντας ως στόχο την οικονομική και εμπορική στήριξη των φτωχότερων χωρών, η Ευρωπαϊκή Ένωση εφαρμόζει πολιτικές που ορίζουν ευνοϊκούς όρους για εμπορικές συμφωνίες με τις συγκεκριμένες χώρες και κοινοτική προτίμηση, διευκολύνοντας τις εξαγωγές τρίτων χωρών προς την Ένωση, με την προϋπόθεση ότι τα αγαθά που εισάγονται θα προσφέρονται στις τιμές των κοινοτικών αγαθών (Χολέβας, 1997)

1.4.Η θεωρία του απόλυτου και του συγκριτικού πλεονεκτήματος

Σύμφωνα με το Adam Smith, το διεθνές εμπόριο είναι δυνατόν να αυξάνει την ευημερία των χωρών που λαμβάνουν μέρος σε αυτό σύμφωνα με τη αρχή του *απόλυτου πλεονεκτήματος κόστους*. Η έννοια του απόλυτου πλεονεκτήματος κόστους σχετίζεται με το γεγονός ότι ένα κράτος, εξαιτίας ορισμένων ικανοτήτων ή συνθηκών μπορεί και παράγει ένα συγκεκριμένο αγαθό με μικρότερο κόστος, δηλαδή με λιγότερες μονάδες εργασίας έναντι μιας άλλης χώρας. Η εν λόγω αρχή βασίζεται στον κατακερματισμό της εργασίας και στην εξειδίκευση. Εάν ο καταμερισμός της εργασίας εφαρμοστεί σε διεθνές επίπεδο τότε οι χώρες θα παράγουν ένα μόνο μέρος από τα αγαθά ή τις υπηρεσίες και θα συμμετέχουν ξεχωριστά στην παραγωγική διαδικασία, έχοντας ως αποστολή τη διεκπεραίωση ενός συγκεκριμένου έργου για τη διαμόρφωση του τελικού προϊόντος το οποίο διατίθεται σε παγκόσμιες αγορές (Σφυρή, 2021).

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον Smith, η ποσοτική αύξηση του προϊόντος οφείλεται κυρίως στον καταμερισμό της εργασίας η οποία αποτελεί συνάρτηση του μεγέθους της αγοράς. Με άλλα λόγια, θεωρούσε ωφέλιμο το εμπόριο με ένα αναπτυγμένο κράτος το οποίο φέρει σταθερή οικονομία, καθώς η πιο αναπτυγμένη και μεγαλύτερη αγορά επιτρέπει τον καταμερισμό της εργασίας. Ενδεικτικά πρότεινε ότι το ελεύθερο εμπόριο ανάμεσα στη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο θα ήταν πιο ωφέλιμο από ότι η ανάπτυξη ελεύθερων εμπορικών σχέσεων του Ηνωμένου Βασιλείου με την Πορτογαλία, καθώς η Γαλλία έχει τη δυνατότητα να εισάγει περισσότερα προϊόντα, τα οποία θα ήταν διατεθειμένη να ανταλλάξει με αγαθά μεγαλύτερης αξίας σε μεγαλύτερη ποικιλία. Το γεγονός αυτό, αφενός θα ενίσχυε περισσότερο τη βιομηχανία του Ην. Βασιλείου, αφετέρου θα έδινε την ευκαιρία σε περισσότερες υποδιαίρεσεις εργασίας (Schumacher, 2012).

Σε μια προσπάθεια να βελτιώσει τη θεωρία του Smith ο David Ricardo δημιούργησε τη δική του θεωρία αναφορικά με το διεθνές εμπόριο. Το συμπέρασμα που εξήγαγε από τη θεωρία του είναι ότι η ροή του διεθνούς εμπορίου καθορίζεται από το σχετικό- συγκριτικό κόστος και όχι από το απόλυτο κόστος των παραγόμενων αγαθών. Η θεωρία αυτή βασίζεται στην έννοια του κόστους ευκαιρίας και υποστηρίζει ότι κάθε χώρα διαθέτει συγκριτικά πλεονέκτημα, επομένως είναι αναγκαίο να στρέψει την εξειδίκευση προς την παραγωγή του αγαθού αυτού του οποίου το κόστος ευκαιρίας για την παραγωγή είναι μικρότερο έναντι κάποια άλλης χώρας. Αποτέλεσμα αυτού είναι κάθε χώρα στην δική της αγορά να παράγει μεγάλες ποσότητες του αγαθού στο οποίο ειδικεύεται, ενώ ταυτόχρονα η συνολική παραγωγή και των δυο προϊόντων στις χώρες θα είναι μεγαλύτερη (Μακεδόνας, 2004).

Ωστόσο, η θεωρία αυτή παραλείπει πολλούς παράγοντες ανάμεσα στους οποίους το ενδεχόμενο να υπάρξει περιορισμένη ζήτηση σε διεθνές επίπεδο για ορισμένα αγαθά. Ο Ricardo συμπέρανε ότι ο συνολικός πλούτος του κόσμου μπορεί να σημειώσει αύξηση με την προϋπόθεση ότι κάθε χώρα θα στραφεί στην παραγωγή και την εξειδίκευση αυτού που γνωρίζει καλύτερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2.1. Το ιστορικό της πανδημίας Covid-19

Το Δεκέμβριο του 2019 στην περιοχή Γουχάν της Κίνας εμφανίστηκε για πρώτη φορά ο νέος κορονοϊός SARS-CoV-2, με την προκαλούμενη ασθένεια να ονομάζεται covid-19. Πρόκειται για ένα νέο στέλεχος κορωνοϊού που συγκαταλέγεται στην ομάδα των ρετροϊών οι οποίοι προκαλούν συνήθως λοιμώξεις του αναπνευστικού με ποικίλη σοβαρότητα στους ανθρώπους και τα ζώα. Το στέλεχος αυτό απομονώθηκε πρώτη φορά από άνθρωπο τον Δεκέμβριο και επίσης αποτελεί τον πρώτο κορονοϊό που προκαλεί πανδημία. Σύμφωνα με τους ειδικούς το ένα τρίτο των λοιμώξεων ανώτερου αναπνευστικού στον άνθρωπο μπορεί να προκαλείται από κορωνοϊούς (ΕΕΕΙ, 2020). Ο ιός εντοπίστηκε σε μια αγορά και σύντομα ξεκίνησαν οι έλεγχοι στα τοπικά αεροδρόμια. Οι επιστήμονες κατάφεραν και απέκλεισαν τον SARS, τον MERS και τη γρίπη των πτηνών και κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι υπεύθυνος, είναι ένας νέος κορονοϊός, με το όνομα Covid-19.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας στις αρχές του 2020, στις 5 Ιανουαρίου προέβη σε ανακοίνωση σύμφωνα με την οποία καλούσε τα κράτη και τις κυβερνήσεις σε ετοιμότητα καθώς είχαν εντοπιστεί 44 κρούσματα «αγνώστου αιτιολογίας» με συμπτώματα που παρέπεμπαν σε πνευμονία, από τα οποία τα 11 παρουσίαζαν κρίσιμη κατάσταση. Εν συνεχεία ο ιός επεκτάθηκε στην Ασία όπου αναφέρθηκαν και οι πρώτοι θάνατοι. Στις 20 Ιανουαρίου τα κρούσματα ανέρχονται άνω των 200 ενώ έχει αρχίσει και η γεωγραφική διασπορά τους με επτά κρούσματα να εντοπίζονται εκτός της επαρχίας Hubei και ένα κρούσμα στη Νότια Κορέα. Στα μέσα Φεβρουαρίου καταγράφεται το πρώτο περιστατικό θανάτου εκτός Κίνας στη Γαλλία ενώ στις αρχές του Μαρτίου ο αριθμός των κρουσμάτων και των θανάτων εκτοξεύτηκε στην Ιταλία με τη χώρα ολόκληρη να τίθεται σε καραντίνα. Υπό το φόβο της έξαρσης οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες ακολουθούν επίσης το μέτρο της καραντίνας. Με τα κρούσματα να είναι χιλιάδες σε Ισπανία, Γαλλία και Γερμανία, οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής ανακοινώνουν την απαγόρευση ταξιδιών σε άτομα που προέρχονται από τη ζώνη Σένγκεν προς τη χώρα τους σε μια προσπάθεια να ανακόψουν την έξαρση του ιού. Στις αρχές Απριλίου και έχοντας κηρυχθεί παγκόσμια πανδημία, ο πλανήτης έχει μπει πλέον σε καραντίνα (Καραμήτρος, 2020).

Τα πιο συνηθισμένα συμπτώματα της νόσου covid-19 είναι πυρετός, βήχας, εξάντληση, δυσκολία στην αναπνοή, απώλεια της όσφρησης και της γεύσης. Τα συμπτώματα αυτά είναι δυνατόν να εμφανιστούν έως και 14 μέρες μετά την έκθεση στον ιό. Το μεγαλύτερο ποσοστό των

ασθενών παρουσιάζουν ήπια συμπτώματα, ωστόσο υπάρχει και ένα μικρό ποσοστό, κυρίως ατόμων από τις ευπαθείς ομάδες, το οποίο παρουσιάζει σύνδρομο οξείας αναπνευστικής δυσχέρειας που μπορεί να οδηγήσει σε πολυοργανική ανεπάρκεια, σχηματισμό θρόμβων και σηπτικό σοκ. Οι περισσότεροι ασθενείς με κορονοϊό παρουσιάζουν ήπια συμπτώματα, ωστόσο ορισμένοι παρουσιάζουν βαριάς μορφής συμπτώματα με ανάγκη για οξυγονοθεραπεία ενώ ένα ποσοστό 5% χρειάζεται νοσηλεία σε Μονάδα Εντατικής Θεραπείας (ΜΕΘ). Η πιο συχνή διάγνωση των ασθενών με σοβαρή νόσο είναι η βαριά πνευμονία (Καραμήτρος, 2020). Η επιδημία COVID-19 στις 12 Μαρτίου του 2020 χαρακτηρίστηκε από τον Π.Ο.Υ. ως πανδημία.

Όπως οι περισσότερες πανδημίες έτσι και ο covid-19 μεταδίδεται μέσω των κοινωνικών επαφών και συγκεκριμένα μέσω των σταγονιδίων. Όταν ένας ασθενής βήχει ή φτερνίζεται απελευθερώνει σταγονίδια τα οποία εν συνεχεία είτε ταξιδεύουν μέσω του αέρα είτε μολύνουν διάφορες επιφάνειες. Τα υπόλοιπα άτομα κινδυνεύουν να μολυνθούν είτε μέσω των σταγονιδίων του αέρα τα οποία ενδέχεται να εισπνεύσουν είτε ακουμπώντας μολυσμένες επιφάνειες και εν συνεχεία κοιλότητες όπως το στόμα, τα μάτια και η μύτη. Η ραγδαία εξάπλωση του ιού ενισχύεται από τη μετάδοση μέσω του αέρα, την μεγάλη πυκνότητα του πληθυσμού στις αστικές περιοχές και την ύπαρξη γρήγορων μέσων μεταφοράς. Η μετάδοση είναι επίσης πιθανή κατά τη διάρκεια κλινικών πράξεων και διαδικασιών που παράγουν αερόλυμα (π.χ. διασωλήνωση, τραχειοτομή, κλπ) (Taylor, 2019).

2.2. Ο αντίκτυπος της πανδημίας στην Ε.Ε.

Η πανδημία covid-19 φαίνεται ότι επηρεάζει αρνητικά την παγκόσμια οικονομία καθώς κάθε χώρα, στην προσπάθεια της να αναχαιτίσει την εξάπλωση του ιού προβαίνει σε περιοριστικά μέτρα για συναθροίσεις οδηγώντας πολλές επιχειρήσεις σε προσωρινό κλείσιμο. Η άσχημα κατάσταση είναι ιδιαίτερα αισθητή στην Ευρώπη. Τα κρούσματα αυξήθηκαν δραματικά, οι βιομηχανίες έκλεισαν λόγω διακοπής της εφοδιαστικής τους αλυσίδας ενώ φόβος εξάπλωσης του ιού και η καραντίνα που επιβλήθηκε επέφεραν μεγάλο πλήγμα στην εμπιστοσύνη, στην οικονομική δραστηριότητα και στις αγορές. Οι πρόδρομοι δείκτες μαρτυρούν υψηλά επίπεδα ύφεσης σε παγκόσμιο επίπεδο. Η Ευρωζώνη εμφάνιζε πριν την υγειονομική κρίση επιβαρυσμένους δείκτες ανάπτυξης και πλέον με την έξαρση της πανδημίας και των συνεπειών που τη συνοδεύουν η Ευρωζώνη φαίνεται πως εισέρχεται σε περίοδο έντονης ύφεσης. Εκτιμάται πως το 2020-2021 θα είναι η δεύτερη μεγαλύτερη ‘ύφεση μετά την οικονομική κρίση του 2009-2011.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου τον Απρίλιο του 2020, η ύφεση της παγκόσμιας οικονομίας εμφανίζει σημαντική αυξητική τάση συγκριτικά με τον αναμενόμενο μικρό βαθμό ανάπτυξης του 2021. Η συγκεκριμένη ύφεση είναι αποτέλεσμα της πανδημίας, ωστόσο με τις αναθεωρημένες εκτιμήσεις που έλαβαν χώρα την ίδια περίοδο τα δημοσιονομικά ελλείμματα εμφάνιζαν ανησυχητική και ραγδαία αύξηση αφού τα μέτρα για την στήριξη των πολιτών ανέρχονταν τα 11 τρις δολάρια αντί των 8 τρις που προέβλεπαν οι αρχικές εκτιμήσεις. Η συνέπεια αυτής της στήριξης ήταν η αύξηση του δημόσιου χρέους η οποία ξεπέρασε το 100% του ΑΕΠ ενώ για τις ανεπτυγμένες οικονομίες ανήρθε του 130% (Newsroom HuffPost Greece, 2020).

Στην ίδια αναθεωρημένη έκθεση αναφέρεται επιπλέον ότι το 2020 η οικονομία σημειώνει ύφεση κατά 4.9% έναντι του 3% όπως είχε εκτιμηθεί τον Απρίλιο του ίδιου χρόνου, ενώ για το 2021 η ανάκαμψη της οικονομίας αναμένεται να αγγίξει το 5.4%. Οι επιπτώσεις της πανδημίας πλήττουν πιο σοβαρά τις αναπτυσσόμενες οικονομίες οι οποίες αντιμετωπίζουν ύφεση που αγγίζει το 8% ενώ η ανάκαμψη του 2021 αναμένεται να φτάσει το 4.8%, γεγονός που καθιστά το ΑΕΠ αυτών των χωρών χαμηλότερο το επόμενο έτος κατά 4% συγκριτικά με το 2019. Συγκεκριμένα για την Ευρωζώνη οι προβλέψεις αναφέρουν ύφεση της τάξεως του 10.2% και ανάκαμψη ύψους 6% για το 2021 με την Ιταλία και την Ισπανία να καλούνται να αντιμετωπίσουν τα χειρότερα σενάρια με την ύφεση να εκτιμάται στο 12,8% και την ανάκαμψη στο 6.3% για το 2021. Έντονες είναι οι επιπτώσεις και για την Γαλλία όπου η ύφεση ανέρχεται σε 12.5% ενώ η ανάκαμψη

εκτιμάται στο 7.3%, ενώ η Γερμανία φαίνεται πως αντιμετωπίζει μικρότερα προβλήματα καθώς η ύφεση εκτιμάται στο 7.8% ενώ η ανάκαμψη στο 5.4% για το 2021 (Newsroom HuffPost Greece, 2020).

Σε συνέχεια των παραπάνω, το 95% των χωρών της υφελίου εμφάνισαν μείωση του κατά κεφαλήν εισοδήματος εντός του 2020 με αποτέλεσμα να παρουσιάσει επιβράδυνση η οικονομική πρόοδος που είχε αρχίσει να λαμβάνει χώρα από τη δεκαετία του 1990, ενώ το 75% εξ' αυτών επιστρέφουν στη λειτουργία μετά την οικονομική κρίση την ίδια ώρα που η πανδημία καλπάζει. Από τα 11 τρις δολάρια ως μέτρα στήριξης των οικονομιών, τα 5.4 τρις διοχετεύτηκαν στις πρόσθετες δαπάνες και για να καλυφθούν οι απώλειες δημοσίων εσόδων, ενώ τα υπόλοιπα διοχετεύτηκαν στη στήριξη της ρευστότητας της αγοράς, για εγγυήσεις και για συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο επιχειρήσεων. Για τις χώρες της G20, τα δημοσιονομικά μέτρα αντιστοιχούν στο 6% του ΑΕΠ έναντι 3% (Πάσχος, 2020).

Για την Ευρωζώνη, το δημοσιονομικό έλλειμμα ανέρχεται σε 11.7% για το 2020 ενώ για το 2021 οι εκτιμήσεις κάνουν λόγο για μείωση στο 5.3%. Επομένως, το δημόσιο χρέος για το 2020 αγγίζει το 105.1% του ΑΕΠ ενώ για το 2021 εκτιμάται ότι θα μειωθεί ελάχιστα στο 103% του ΑΕΠ. Ενδεικτικά, για την Ιταλία τα στοιχεία παρουσιάζουν αύξηση του δημόσιου χρέους στο 166.1% του ΑΕΠ, ενώ για την Ισπανία και τη Γαλλία η αύξηση αγγίζει το 123,8% και 125.7% αντίστοιχα (Newsroom HuffPost Greece, 2020). Σε αυτή τη φάση, η πρόταση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου προς τις χώρες που χαλάρωσαν τα μέτρα έναντι της εξάπλωσης του ιού ήταν να εφαρμόσουν δημοσιονομικές πολιτικές οι οποίες θα εστίαζαν στη στήριξη των νοικοκυριών λαμβάνοντας υπόψη και την παραοικονομία.

Το φθινόπωρο του 2020 ακολούθησε η δεύτερη φάση της πανδημίας, με τις μολύνσεις να αυξάνονται, θέτοντας το ελλιπές εθνικό σύστημα υγείας σε μεγάλη δοκιμασία. Οι περισσότερες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις αποφάσισαν να ενισχύσουν τους περιορισμούς σε μια προσπάθεια να μην χαθεί η εμπορική περίοδος των Χριστουγέννων η οποία θα μπορούσε να αποτελέσει μια «ανάσα» για την οικονομία των ευρωπαϊκών κρατών. ενδεικτικά, στη Γαλλία η κυβέρνηση δεν ήρε τα μέτρα ενώ επιπρόσθετα αναφέρθηκε σε ενδεχόμενους νέους περιορισμούς σε περίπτωση αύξησης των κρουσμάτων, ενώ και η Γερμανία, παρόλο που εμφάνισε σημάδια βελτίωσης τον Νοέμβριο της ίδιας χρονιάς, διατήρησε τα μέτρα για τον περιορισμό της διασποράς ενεργά για μεγάλο χρονικό διάστημα. Σε αυτό το σημείο να αναφερθεί ότι η Μεγάλη Βρετανία έχει υποστεί τη μεγαλύτερη συρρίκνωση του ΑΕΠ και σύμφωνα με τους ειδικούς αυτό είναι απόρροια του

αρχικού lockdown που έθεσε σε εφαρμογή και το οποίο είχε μεγαλύτερη διάρκεια συγκριτικά με άλλες χώρες τις ευρωζώνης. Οι επιπτώσεις που προέκυψαν από το μακροχρόνιο lockdown έπληξαν τις υπηρεσίες ως κλάδος ο οποίος αποτελεί το 80% της οικονομίας του κράτους (ΑΠΕ-ΜΠΕ, 2020).

Η κατάσταση είναι παρόμοια και στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Η Ιταλία αυστηροποίησε τα μέτρα μόλις τα κρούσματα ανήλθαν το εκατομμύριο με την ισχύ τους να εξαρτάται από την πορεία της νόσου, ενώ η Αυστρία βρέθηκε υπό έντονη πίεση επιβολής πιο αυστηρών περιορισμών. Ωστόσο, παρά τους περιορισμούς, ο κλάδος του λιανικού εμπορίου έμεινε ανοικτός με εξαίρεση τα μεγάλα εμπορικά καταστήματα. Η υπόλοιπη Ευρώπη, επίσης βρίσκεται υπό την εφαρμογή επιπλέον περιορισμών με στόχο την αποφυγή επιπλέον ύφεσης (ΑΠΕ-ΜΠΕ, 2020).

Η υγειονομική κρίση του covid-19 είναι πρωτοφανής καθώς δοκιμάζονται βασικές πολιτικές και αρχές που διέπουν την ίδια την διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Οι δυσκολίες στο να καταλήξουν στην ΕΕ σε δράσεις πολιτικής για το θέμα είναι ευδιάκριτες, ενώ παραμένουν πολλά θέματα ανοιχτά. Πρόκειται για θέματα κρίσιμης σημασίας για την αντιμετώπιση της επόμενης μέρας και για τη βιωσιμότητα της ΕΕ, ενώ κάποια από τα ζητήματα παραπέμπουν σε κεντρικές πολιτικές της ΕΕ που δοκιμάζονται από την κρίση.

Υδεικτικά ορισμένα από τα κρίσιμα ζητήματα είναι (Μενδρινού, 2020) :

- Η κεντρική αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς και είναι αυτή η αρχή η οποία βάλλεται από τις επιπτώσεις της πανδημίας. Η ελευθερία της μετακίνησης των ανθρώπων ήταν από τις πρώτες συνθήκες που περιορίστηκαν λόγω των απαγορεύσεων στις μετακινήσεις μεταξύ των χωρών και της εφαρμογής lockdown. Εξαιτίας αυτών τα σύνορα απέκτησαν ξανά διάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία επικράτησε ακόμα και μετά τη άρση των μέτρων λόγω της διαμόρφωσης νέων καθεστώτων μετακίνησης (rapid test προ 72 ωρών, πιστοποιητικό νόσησης κλπ.). Επιβλαβείς ήταν οι επιπτώσεις και στην ελεύθερη διακίνηση των αγαθών η οποία βασιζόταν σε ένα θετικό κλίμα συνεργασίας των κρατών μελών της ευρωπαϊκής Ένωσης (Guarascio & Blenkinsop, 2019).
- Επιρροές δέχτηκε επιπλέον και η πολιτική μεταφορών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όλα τα είδη μεταφορών, οδικές πλωτές και αερομεταφορές, έχουν δεχτεί σημαντικές επιπτώσεις που καταγράφονται στο ύψος των απωλειών που σημείωσαν οι αντίστοιχες εταιρείες. Ο κλάδος των αερομεταφορών φαίνεται πως έχει πληγεί περισσότερο καθώς οι μετακινήσεις

απαγορεύτηκαν, με αποτέλεσμα πολλές μεγάλες εταιρείες αερομεταφορών να στραφούν προς τα κράτη-μέλη προκειμένου αυτά να μπορέσουν να τις υποστηρίξουν οικονομικά (Cardiff EDC, 2020).

- Η Ευρωπαϊκή πολιτική ανταγωνισμού στηρίζεται κυρίως στην υιοθέτηση μιας ενιαίας αγοράς μέσω της άσκησης ελέγχου στα κυβερνήσεις αναφορικά με τις πολιτικές παρεμβάσεις στους κλάδους της οικονομίας που ενδεχομένως νόθευαν τα επίπεδα ανταγωνισμού. Ωστόσο και αυτή η αρχή πλήττεται καθώς με τις επικρατούσες συνθήκες της πανδημίας και με τις επιπτώσεις που επιφέρει οι κυβερνήσεις καλούνται να παρέμβουν και να στηρίξουν τις επιχειρήσεις σε διάφορους κλάδους της οικονομίας ώστε να μπορέσουν οι ίδιες να ανταποκριθούν στους κλυδωνισμούς της εποχής (Nienaber & Rinke, 2020).
- Οι τρέχουσες συνθήκες όπως έχουν διαμορφωθεί από την πανδημία θεωρούνται κρίσιμες για τη δημοσιονομική πολιτική που θα ασκήσουν τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης. Κρίνεται σημαντικό να λάβουν χώρα αλλαγές και να υπάρξουν επαναπροσδιορισμοί αναφορικά με τις επιπτώσεις του covid-19 στον δημοσιονομικό τομέα.

Τέλος, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι δοκιμάζονται σημαντικές αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως η αρχή της αλληλεγγύης και η αρχή της αμοιβαιότητας.

2.3. Η αντίδραση της Ε.Ε.

Η επέλαση της πανδημίας του covid-19 επέφερε μια πρωτοφανή και βαθιά παγκόσμια ύφεση. Τα κράτη παγκοσμίως, συμπεριλαμβανομένων και των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης κλήθηκαν να αντιδράσουν απέναντι σε μια υγειονομική κρίση που οδηγεί σταδιακά σε οικονομική ύφεση. Για την αντιμετώπιση της κρίσης τα κράτη μέλη στο σύνολό τους ενεργοποίησαν δημοσιονομικές πολιτικές που περιελάμβαναν μείωση της φορολογίας και αύξηση των κρατικών δαπανών μέσω δανεισμών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη ραγδαία αύξηση των δημόσιων χρεών των κρατών. η νομισματική πολιτική που εφαρμόστηκε θεωρείται σημαντική ωστόσο για να έχει θετικές επιδράσεις πρέπει να επιφέρει αύξηση του δανεισμού για επενδύσεις και κατανάλωση. Κάτι τέτοιο όμως δεν προβλέπεται στον βαθμό που επιθυμούν οι τραπεζίτες των κεντρικών τραπεζών και οι κυβερνήσεις καθώς η κρίση είναι ιδιόμορφη. Πιο αναλυτικά η ζήτηση θα επηρεαστεί δύσκολα από την αύξηση τη προσφοράς χρήματος διότι οι θεσμικοί και πραγματικοί περιορισμοί στην παραγωγική διαδικασία αγαθών και υπηρεσιών καθιστούν την προσφορά ανελαστική (Κότιος, 2020).

Για την αντιμετώπιση των αρνητικών οικονομικών επιδράσεων της υγειονομικής κρίσης το μίγμα πολιτικής περιλαμβάνει κυρίως κρατικό παρεμβατισμό. Ουσιαστικά το κράτος παρεμβαίνει μοιράζοντας λεφτά αυξάνοντας το δημόσιο χρέος με την εφαρμογή μέτρων που αφορούν τις επιχορηγήσεις, τις επιδοτήσεις, τα κοινωνικά επιδόματα και τις φορολογικές ελαφρύνσεις. Οι δημόσιες δαπάνες που υλοποιούνται αποκοπών στην προστασία και τη διάσωση του παραγωγικού κλάδου και της κοινωνικής πρόνοιας. Προτεραιότητα λαμβάνουν οι επιχειρήσεις προκειμένου να εξασφαλιστεί το επενδυμένο παραγωγικό κεφάλαιο με στόχο να είναι έτοιμες για την επόμενη μέρα. Σε γενικές γραμμές οι δημόσιες δαπάνες πρέπει να συμβάλλουν αναπτυξιακά ώστε να μην δημιουργηθεί ένας φαύλος κύκλος ύφεσης-δημόσιου χρέους. Με άλλα λόγια, ως αντίδραση στην υγειονομική κρίση και τις επιδράσεις της, η Ευρωπαϊκή Ένωση, εγκαθιδρύει ένα παράδειγμα οικονομικής πολιτικής που προβλέπει αύξηση των δημοσίων δαπανών σε όλα τα επίπεδα, μεγαλύτερη εσωστρέφεια και μία προσπάθεια απεγκλωβισμού από την παγκοσμιοποίηση (Darvas, 2020).

Τα υπερεθνικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι κυβερνήσεις των κρατών μελών ανέλαβαν δράση προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις υφιστάμενες επιδράσεις της πανδημίας. Η πρώτη ενάργεια έλαβε χώρα από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα η οποία παρενέβη στην αγορά ομολόγων παρέχοντας ρευστότητα στην Ευρωζώνη σε μια προσπάθεια να αντιμετωπιστεί η κρίση.

Ωστόσο, εκτός από την συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, κρίθηκε αναγκαίο να μεταρρυθμιστούν τα πλαίσια λειτουργία των μηχανισμών διάσωσης, να επανεξεταστούν οι δημοσιονομικές δεσμεύσεις των κρατών μελών και να δημιουργηθεί ένα έκτακτο ταμείο στήριξης για την αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης. Επιπρόσθετα, οι υπουργοί Οικονομικά ενέκριναν τη χαλάρωση της δημοσιονομικής αυστηρότητας που αφορά τα ελλείμματα στους προϋπολογισμούς και το ύψος του χρέους, ενώ νωρίτερα η Commission είχε αποφασίσει ότι ικανοποιούνται οι προϋποθέσεις σχετικά με την παραβίαση των περιορισμών του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, κάνοντας επίκληση της «general escape clause». Ακόμα τα κράτη μέλη υποστήριξαν την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας Επενδύσεων να δημιουργήσει ταμείο μέσω του οποίου θα χρηματοδοτούνται οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις με το κεφάλαιο να υπολογίζεται στα 200 δις ευρώ. Κομβικό ρόλο στον μηχανισμό SURE διαδραματίζει η Commission, ενώ το Συμβούλιο περιορίζεται μόνο στην έγκριση ή όχι των δανείων που κατά τα άλλα χειρίζεται η Επιτροπή (Αποστολίδης, 2020).

Τα μέτρα που αφορούν την αναστολή πληρωμών φόρων και εισφορών, τις οικονομικές ενισχύσεις, τις επιδοτήσεις μισθοδοσίας και τις κρατικές εγγυήσεις έχουν ως στόχο την αποφυγή πτώχευσης υγιών επιχειρήσεων και απώλειας θέσεων εργασίας. Βασική προτεραιότητα των κρατών αποτελεί ο περιορισμός της πανδημίας και η εξασφάλιση πόρων για την περίθαλψη όσων νοσούν, μέσα από δημοσιονομικούς πόρους, αλλά κυρίως επαγρύπνηση και διοικητική επάρκεια.

2.4. Οι μηχανισμοί αντιμετώπισης της πανδημίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση

Στόχος των κυβερνήσεων των χωρών της Ευρωπαϊκή Ένωσης είναι να στηρίξουν βραχυπρόθεσμα τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά που πλήττονται από τις συνέπειες της

υγειονομικής κρίσης με τη λήψη αποτελεσματικών δημοσιονομικών μέτρων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, επιχείρησε να αναλάβει πρωτοβουλίες σχετικά με τον συντονισμό και τη δημιουργία ενός κοινού πλαισίου αντιμετώπισης της υγειονομικής κρίσης. Ωστόσο οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν οδήγησαν στον περιορισμό της ελεύθερης διακίνησης των πολιτών μέσα στα πλαίσια της ζώνης Σέγγκεν ενώ ταυτόχρονα η αγορά παρέλυσε. Εκτός από την ύφεση που επέφερε η υγειονομική κρίση ανήλθαν στη επιφάνεια οι οικονομικές ανισότητες μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο πρώτος ευρωπαϊκός θεσμός που προέβει σε πρωτοβουλίες σχετικά με την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας ήταν η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η οποία αποσκοπούσε στη συγκράτηση των αποκλίσεων των επιτοκίων στην Ευρωζώνη. Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης αποφάσισε την έκδοση 750 δις ευρώ τα οποία στη πλειοψηφία έγιναν επιχορηγήσεις επιχειρήσεων που επλήγησαν περισσότερο. Λίγο νωρίτερα, είχε προηγηθεί απόφαση χρηματοδότησης των χωρών εκείνων της ευρωζώνης που είχαν ανάγκη από δάνεια με χαμηλό επιτόκιο.

Ουσιαστικά η απάντηση στην υγειονομική κρίση δόθηκε από τρεις μηχανισμούς: α) το πρόγραμμα αγοράς ομολόγων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, β) την έκτακτη πιστοληπτική γραμμή του ESM και γ) το πρόγραμμα ανάκαμψης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Αποστολίδης, 2020).

2.4.1. Έκτακτο Πρόγραμμα αγοράς στοιχείων του ενεργητικού λόγω πανδημίας- Pandemic Emergency Purchase Programme (PEPP)

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα τον Μάρτιο του 2020 αντιμετώπισε μια πρωτόγνωρη ύφεση της τάξης -10%. Με στόχο να προλάβει μια δεύτερη κρίση έλαβε μέτρα για τη στήριξη του κοινού νομίσματος και της Ευρωζώνης. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα προχώρησε στη δημοσίευση του προγράμματος Pandemic Emergency Purchase Programme (PEPP) σε μια προσπάθεια να ενισχύσει τη ρευστότητα των κρατών, τις τράπεζες και τις επιχειρήσεις στην ευρωζώνη (ECB, 2020).

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα προέβλεπε την αγορά κρατικών και εταιρικών ομολόγων και τραπεζικών χρεογράφων τα οποία προβλέπονταν ήδη στο διευρυμένο πρόγραμμα αγοράς περιουσιακών στοιχείων (Asset Purchase Programme-APP). Η δυναμικότητα του προγράμματος, αρχικά ανερχόταν σε 750 δις νευρών με χρονικό ορίζοντα το τέλος του 2020. Ωστόσο, βάση των εξελίξεων της πανδημίας, τα όρια επαναπροσδιορίστηκαν και ανανεώθηκαν ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν σε αυτές τις εξελίξεις, οπότε και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα πρόσθεσε επιπλέον 600 δις ευρώ φτάνοντας συνολικά τη δυναμική του προγράμματος στα 1,35 τρις ευρώ. Αναφορικά με τον χρονικό ορίζοντα, κατόπιν αναθεώρησης του προγράμματος ο χρονικός ορίζοντας ισχύς του δεν είναι σαφής (ECB, 2020).

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί ότι οι περιορισμοί στη δράση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας χαλάρωσαν έως και εξαφανίστηκαν. Ουσιαστικά, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ήρε τις αυτοδεσμεύσεις αναφορικά με την αγορά κρατικών ομολόγων που είχαν τεθεί για να διασκεδαστούν οι νομικές ενστάσεις περί χρηματοδότησης δημόσιου χρέους και παραβίασης των συνθηκών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με αυτόν τον τρόπο ήταν δυνατόν να αγοραστούν κρατικά ομόλογα χωρίς περιορισμούς που αφορούν την ποσότητα, επομένως συμπεριλήφθηκαν και τα ομόλογα της Ελλάδας τα οποία έως τότε δεν γίνονταν δεκτά (Αποστολίδης, 2020). Παράλληλα το πρόγραμμα προέβλεπε συμπεριληφθούν και ομόλογα μικρότερη ωρίμανσης, κάτω του ενός έτους έως και 70 ημέρες. Το μόνο χαρακτηριστικό του PEPP που εξασφάλιζε την συμμόρφωση περί μη χρηματοδότησης δημόσιου χρέους, είναι ο προσωρινός του χαρακτήρας.

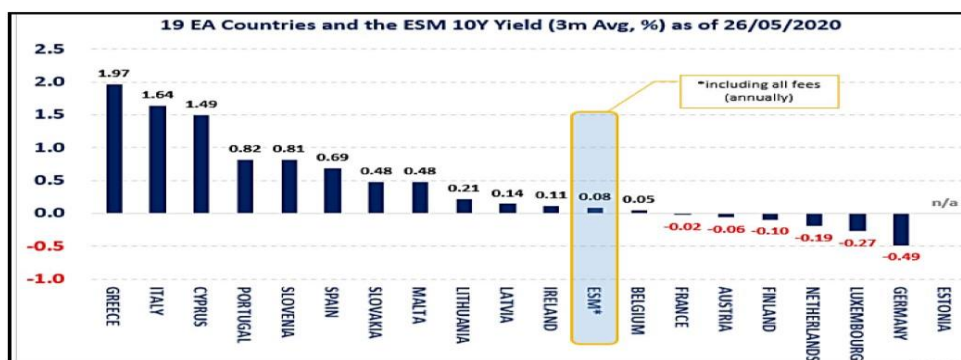
Το πρόγραμμα PEPP υιοθετήθηκε ταχύτατα και αποφασιστικά, ωστόσο υπήρξαν και αντιπαραθέσεις εντός του συμβουλίου της ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Η διενέργεια αφορούσαν την άρση ή όχι των περιορισμών που είχε επιβάλλει η ίδια Ευρωπαϊκή Τράπεζα στις

αγορές των ομολόγων. Συγκεκριμένα, οι κεντρικοί τραπεζίτες της Γερμανίας και της Ολλανδίας αντιδρούσαν στο ενδεχόμενο της άρσης. Η κρισιμότητα των συνθηκών που είχε διαμορφώσει η πανδημία οδήγησαν τις χώρες στην τελική απόφαση για άρση των περιορισμών ώστε να δοθεί ένα θετικό μήνυμα στους επενδυτές. Η χαλάρωση των περιορισμών στην δράση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας εξυπηρετούσε όλα τα κράτη-μέλη και όχι μόνο της περιφέρειας. Η αντίδραση που επέδειξε η Ευρωπαϊκή Κεντρική τράπεζα στην κρίση ανέδειξε τις ταχείες και αποφασιστικές ενέργειες που απαιτούνται σε κρίσιμες στιγμές και οι οποίες μπορούν να αναληφθούν εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης μόνο από υπερεθνικά όργανα με θεσμικά κατοχυρωμένη ανεξαρτησία και εξουσίες και ότι εξακολουθούν να υπάρχουν αντιθέσεις στους τρόπους αντιμετώπισης της κρίσης μεταξύ κρατών του πυρήνα και της περιφέρειας (Αποστολίδης, 2020).

2.4.2. Προγράμματα του ESM

Το πρόγραμμα ESM ενεπλάκη προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι συνέπειες της υγειονομικής κρίσης κατόπιν προτάσεως που έγινε από τους Υπουργούς Οικονομικών για επέκταση των προληπτικών γραμμών πίστωσης στα κράτη-μέλη χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι προϋποθέσεις που ίσχυαν έως τότε. Η πρόταση αυτή έλαβε χώρα βάση της Enhanced Conditions Credit Line (ECCL) και συντέλεσε στη δημιουργία ενός εργαλείου το οποίο δεν έφερε δημοσιονομικές ή μακροοικονομικές προϋποθέσεις, ενώ επιπλέον δεν απαιτούσε την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων. Ως αποτέλεσμα προέκυψε ο μηχανισμός Pandemic Crisis Support. Ο μηχανισμός αυτός προέβλεπε οικονομική στήριξη ύψους 240 δις ευρώ με εφικτή πρόσβαση σε όλα τα κράτη. Μοναδική προϋπόθεση για να υλοποιηθεί η παροχή του δανείου είναι η διοχέτευση των χρημάτων μόνο στον τομέα της υγείας και για την αντιμετώπιση του κόστους που προκύπτει από την εφαρμογή των μέτρων πρόληψης της πανδημίας.

Η υψηλή πιστοληπτική διαβάθμιση που φέρει το πρόγραμμα ESM δημιουργεί τις προϋποθέσεις για να παρέχει δάνεια με πολύ ευνοϊκούς όρους και χαμηλά επιτόκια. Από αυτές τις συνθήκες όφελος αποκομίζουν 11 από τα 18 κράτη-μέλη του οργανισμού των οποίων το κόστος δανεισμού είναι από λίγο έως πάρα πολύ μεγαλύτερο (Διάγραμμα 4). Επιπλέον, ο ESM προσφέρει δάνεια με αρνητικό επιτόκιο. Παρόλη την ελκυστικότητα των συγκεκριμένων δανείων, κανένα κράτος δεν είχε καταφέρει σε αυτήν την λύση διότι, ανεξάρτητα από τους ευνοϊκούς όρους, τα δάνεια αυτά θα αθροίζονταν στο δημόσιο χρέος των κρατών και επομένως η προσοχή όλων των χωρών ήταν στραμμένη στις επιχορηγήσεις που αναμένονταν από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το νέο της πρόγραμμα (Αποστολίδης, 2020).

Διάγραμμα 4. Απόδοση 10ετών ομολόγων

Πηγή: (Eurostat, 2014)

2.4.3. Πρόγραμμα ανάκαμψης «Next Generation EU (NGEU)»

Το πολυαναμενόμενο πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι το λεγόμενο Next Generation EU – NGEU. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα εγκρίθηκε από τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 27ης Ιουλίου 2020. Ο στόχος του προγράμματος είναι να κινητοποιήσει και να καθοδηγήσει τις ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις που θεωρούνται απαραίτητες ώστε να μειωθούν οι οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας covid-19 (European Commission, 2020).

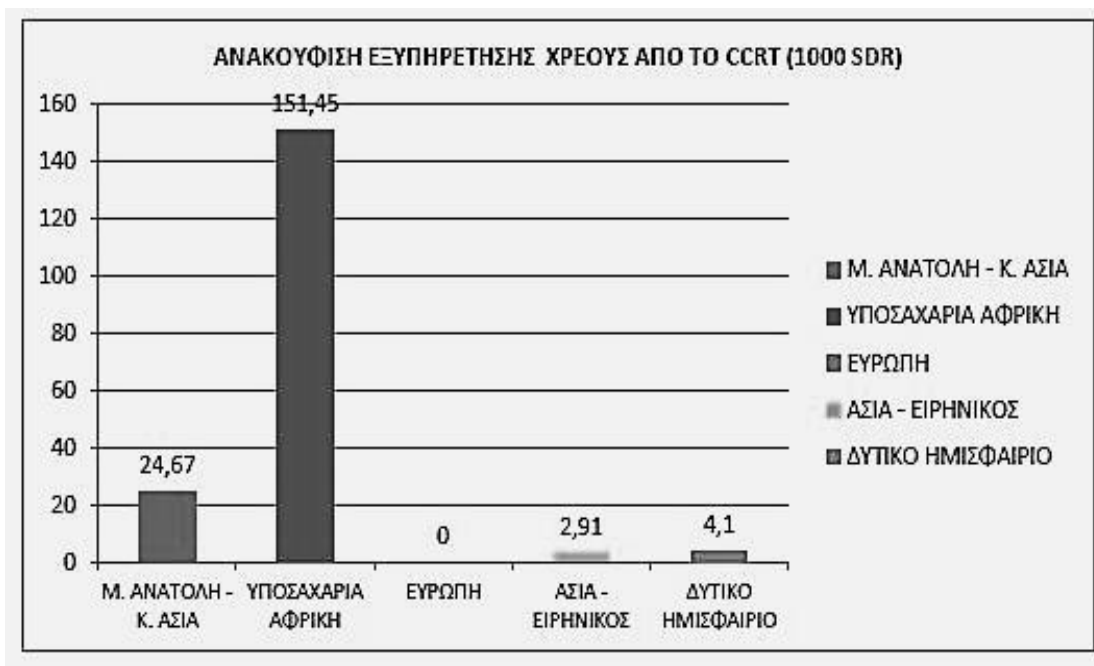
Το πρόγραμμα NGEU περιλαμβάνει επιμέρους προγράμματα και δράσεις τα οποία συνολικά ανέρχονται σε 750 δις ευρώ και τα οποία στοχεύουν στην στήριξη του κρατικού μηχανισμού και του ιδιωτικού τομέα. Η χρηματοδότηση του συγκεκριμένου προγράμματος έχει συμφωνηθεί να λάβει χώρα με δανεισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τις αγορές. Ο δανεισμός αυτός θα πραγματοποιηθεί υπό τις προϋποθέσεις ότι η Commission θα κατέχει κεντρικό ρόλο στην όλη διαδικασία και τα κράτη-μέλη θα παρέχουν τις ανάλογες εγγυήσεις. Ο συγκεκριμένος μηχανισμός έχει προσωρινό και έκτακτο χαρακτήρα ωστόσο διαφαίνονται στοιχεία μακροπρόθεσμου σχεδιασμού με μεγάλο μέρος της χρηματοδότησης να εστιάζει σε στόχους στρατηγικού επιπέδου όπως η πράσινη ενέργεια και ο ψηφιακός μετασχηματισμός. Το NGEU περιλαμβάνεται στον μεσοπρόθεσμο σχεδιασμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εντάσσεται στον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό 2021-2027 ύψους 1,8 τρις ευρώ (European Commission, 2020).

Τα επιμέρους προγράμματα του NGEU αποσκοπούν στην επανόρθωση των επιπτώσεων της πανδημίας και επιπλέον στην ενίσχυση των μακροπρόθεσμων αναπτυξιακών στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ενδεικτικά, το πρόγραμμα το REACT-EU με 50 δις ευρώ κεφάλαιο και δυνατότητα άμεσης διάθεσης προς τα κράτη –μέλη στοχεύει στην παροχή άμεσης ρευστότητας, το πρόγραμμα InvestEU έχει ως αποστολή την επανεκκίνηση του ιδιωτικού τομέα και την συνέχεια του Juncker Plan για ιδιωτική ανάπτυξη στην Ευρώπη, ενώ το Just Transition Fund στοχεύει στην απάλειψη των ανισορροπιών μεταξύ των περιφερειών κατά την εφαρμογή της αναπτυξιακής πολιτικής της Ένωσης με κεφαλαίο 30δις ευρώ. Το σημαντικότερο από τα προγράμματα του NGEU είναι το Ταμείο Ανάκαμψης με κεφάλαιο 67,5 δις ευρώ, από τα οποία τα 321,5 δις ευρώ διοχετεύονται ως επιχορηγήσεις οι οποίες παρέχονται με κριτήρια που αφορούν την οικονομική ζημία από την πανδημία καθώς και την γενικότερη οικονομική δυσχέρεια των κρατών και τα υπόλοιπα ως δάνεια. Αναφορικά με τις επιχορηγήσεις, η κατανομή προβλέπεται να γίνει κατά 70% την περίοδο 2021-2022 και το υπόλοιπο 30% μέσα στο 2023 (Darvas, 2020).

2.4.4. Άλλα εργαλεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση της πανδημίας

Πέρα από τους μηχανισμούς που αναφέρθηκαν πιο πάνω, σε λειτουργία τέθηκαν και ορισμένα νέα χρηματοοικονομικά εργαλεία δυο εκ των οποίων είναι η Γρήγορη Διευκόλυνση Πίστωσης (Rapid Credit Facility-RCF) και το Γρήγορο Εργαλείο Χρηματοδότησης (Rapid Financial Instrument-RFI). Οι εν λόγω μηχανισμοί θεσμοθετήθηκαν από το Εκτελεστικό Συμβούλιο ώστε να παρέχεται η δυνατότητα στο Ταμείο με μια γρήγορη γνωμάτευση να εισηγείται προς δανειοδότηση χωρών μελών για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας. Με τα νέα εργαλεία παρέχεται η δυνατότητα για γρήγορη και εξ' αποστάσεως έγκριση ενίσχυσης χωρίς πιστικούς όρους σε αντίθεση με της έως τώρα πρακτική της αποστολής ομάδας προσωπικού για διεξαγωγή επιτόπιας έρευνας στη χώρα που αιτείται οικονομική ενίσχυση (Ψαλιδόπουλος, 2020).

Ένα τρίτο εργαλείο που δημιουργήθηκε είναι το Καταπίστευμα Περιορισμού Καταστροφών και Ανακούφισης (Catastrophe Containment Relief Trust- CCRT). Μέσω αυτού του εργαλείου παρέχεται προσωρινή οικονομική βοήθεια σε φτωχές χώρες για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας, σε χώρες δηλαδή που αντιμετωπίζουν και οικονομική κρίση αδυνατώντας να πληρώσουν τόκους και χρεολύσια των δανείων τους. Με άλλα λόγια, δημιουργείται μια δεξαμενή χρημάτων, τα οποία δίνουν κυρίως πλούσιες χώρες μέλη των G7 η των G20, ένα χρηματικό απόθεμα, διαθέσιμο προς τις ασθενέστερες οικονομικά χώρες ώστε να είναι σε θέση να πληρώσουν τους δανειστές τους αποφεύγοντας μια κατάσταση αναστολής πληρωμής των δανείων τους που θα οδηγούσε σε πτωχεύσεις, και συμβάλλοντας σε μεγαλύτερη παγκόσμια χρηματοπιστωτική αστάθεια (Διάγραμμα. Να σημειωθεί ότι το χρέος αυτών των χωρών ούτε σβήνεται ούτε αναδιαρθρώνεται αλλά οι οφειλές τους μετατίθενται σε βάθος χρόνου (IMF, 2020).

Διάγραμμα 5. Ανακούφιση εξυπηρέτησης χρέους των φτωχών χωρών από το CCRT

Πηγή: (Καρίτογλου, 2020), ίδιου επεξεργασία

Ένα επιπλέον εργαλείο που ενίσχυσε η Ευρωπαϊκή ένωση μέσω αύξησης των κεφαλαίων είναι το Καταπίστευμα Μείωσης Φτώχειας και Μεγέθυνσης (Poverty Reduction and Growth Trust-PRGT). Το συγκεκριμένο απόθεμα χρημάτων υπάρχει εδώ και καιρό διαθέσιμο προς τις φτωχές χώρες ώστε το Ταμείο να μπορεί να εγκρίνει ποσά για την οικονομική ανάπτυξη και το ξεπέραςμα της φτώχειας των ελάχιστα ανεπτυγμένων κρατών-μελών του. Ωστόσο, να σημειωθεί ότι το 70% του ποσού βρίσκεται ήδη σε κυκλοφορία και σύντομα ο λογαριασμός του PRGT θα μηδενιστεί. Επομένως, καλούνται οι πλουσιότερες χώρες μέλη του Ταμείου να συμβάλλουν ώστε να υπάρχει μια διαρκής χρηματοοικονομική ροή, η οποία θα διευκολύνει τις φτωχότερες χώρες μέλη να ξεπεράσουν τα χειρότερα (Ψαλιδόπουλος, 2020).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.1. Οι επιπτώσεις της πανδημίας στο Διεθνές εμπόριο

Τα μέτρα που πάρθηκαν από τις κυβερνήσεις προκειμένου να αντιμετωπίσουν την πανδημία επέφεραν απότομη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας επηρεάζοντας σε σημαντικό βαθμό και το διεθνές εμπόριο. Η εξαγωγική δραστηριότητα των κρατών είναι συνάρτηση του εμπορίου το οποίο εμφάνισε σημαντική μείωση και ταυτόχρονα η παγκόσμια παραγωγή ακολουθεί συνεχόμενη πτωτική τάση. Βάση των δεδομένων του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου για το 2020 η μείωση του παγκόσμιο εμπορίου κινήθηκε ανάμεσα στο 13% έως 32%, με τις περισσότερες περιοχές του πλανήτη να παρουσιάζουν υψηλή πτώση στον όγκο των συναλλαγών τους ενώ οι χειρότερες επιπτώσεις παρουσιάστηκαν στις εξαγωγές της Βόρειας Αμερικής και της Ασίας. Σύμφωνα με τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης οι μειώσεις στην παραγωγή της Κίνας επιφέρουν τεράστιες επιπτώσεις παγκοσμίως, με δεδομένο ότι η αγορά της Κίνας έχει καταλυτική σημασία για την παραγωγή υπολογιστών, ηλεκτρονικών προϊόντων, φαρμακευτικών προϊόντων και εξοπλισμού μεταφοράς (Κότιος, 2020).

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι εξαγωγές των αγαθών εμφανίζουν πτώση της τάξεως 9.2% ενώ οι εισαγωγές αγγίζουν το 8.8% για το 2020. Οι αναπτυσσόμενες χώρες που εξάγουν πετρέλαιο και φυσικό αέριο αντιμετώπισαν μεγάλη πτώση τζίρου που άγγιξε το 37%. Να σημειωθεί ότι οι χώρες οι οποίες δέχονται σημαντικά πυρά από την πανδημία στρέφονται προς αναστολή των εξαγωγών τους ως μέτρο για την προστασία από τον covid-19. Ενδεικτικό παράδειγμα είναι αυτό της Αιγύπτου η κυβέρνηση της οποίας ανέστειλε τις εξαγωγές οσπρίων, μασκών και οινοπνεύματος, με στόχο να εξασφαλίσει επάρκεια για την εγχώρια ζήτηση. Υπό τις συνθήκες που επέβαλλε η πανδημία περιορίστηκαν οι μεταφορικές δραστηριότητες που σχετίζονται και με το διεθνές εμπόριο. Ενδεικτικά οι παγκόσμιες πτήσεις μειώθηκαν κατά 74%, ενώ τα τελωνεία στις ΗΠΑ εμφάνισαν σημαντική πτώση στο φόρτο εργασίας τους που άγγιξε το 90% εξαιτίας του περιορισμού στις μεταφορές. Στο Ντουμπάι οι επιχειρήσεις δήλωσαν δυσκολίες αναφορικά με την εισαγωγή εμπορευμάτων καθώς και σημαντικές καθυστερήσεις λόγω της περιορισμένης διαθεσιμότητας εμπορευματοκιβωτίων από την Ευρώπη, ενώ και στο Νέο Δελχί οι άδειες εισόδου των containers, πραγματοποιούνται με μεγάλη καθυστέρηση (Eurostat, 2020).

Το διεθνές εμπόριο, όπως προκύπτει και από τα παραπάνω ακολουθεί πτωτική τάση εξαιτίας των επιπτώσεων της πανδημίας. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίας

το πρώτο τρίμηνο του 2020 ο όγκος εμπορίας αγαθών παρουσίασε μείωση κατά 3% ενώ και οι διεθνείς επενδύσεις επηρεάστηκαν άμεσα με την πτώση των άμεσων ξένων επενδύσεων να εκτιμάται ότι θα φτάσει το 40% με ότι αυτό συνεπάγεται για την ανάπτυξη των χωρών και τις στρατηγικές των επιχειρήσεων. Το εμπόριο έχει μεγάλη ελαστικότητα ως προς το παγκόσμιο ΑΕΠ, επομένως όταν πέφτει το παγκόσμιο ΑΕΠ η πτώση του διεθνούς εμπορίου είναι μεγαλύτερη. Συνέπεια αυτών είναι η πτωτική τάση των επενδύσεων, η πτώση των διεθνών οικονομικών δραστηριοτήτων και η συρρίκνωση των διεθνών μεταφορών. Συνοπτικά, έχουμε μία σημαντική πτώση σε όλες τις διασυνοριακές οικονομικές δραστηριότητες (Eurostat, 2020).

3.2. Οι προκλήσεις της πανδημίας στην εξέλιξη του Διεθνούς εμπορίου

Οι διαταράξεις στις εφοδιαστικές αλυσίδες σε συνδυασμό με τα κλειστά σύνορα διογκώνουν τον αντίκτυπο της μείωσης της προσφοράς και της ζήτησης επηρεάζοντας σημαντικά το διεθνές εμπόριο. Οι παγκόσμιες πραγματικές εισαγωγές μειώθηκαν κατά 12.9% για το 2020 ενώ για τα έτη 2021 και 2022 αναμένεται να αυξηθούν κατά 8% και 4.3% αντίστοιχα. Αναφορικά με την εξωτερική ζήτηση για το 2020 υπήρξε μείωση κατά 15.1% ενώ για τα έτη 2021 και 2022 αναμένεται αύξηση κατά 7.8% και 4.2%. Τα δεδομένα και οι εκτιμήσεις έχουν προκύψει χωρίς να ληφθεί υπόψη η ζώνη του ευρώ (Eurostat, 2020).

Για το 2020 οι εξαγωγές στην ευρωζώνη επηρεάστηκαν σοβαρά από την πανδημία αντισταθμίζοντας τις περισσότερες απώλειες έως το τέλος του χρόνου ξεκινώντας από ένα χαμηλό επίπεδο που αντικατόπτριζε την υποτονική εξωτερική ζήτηση, με το σημαντικότερο πλήγμα να διαφαίνεται το πρώτο εξάμηνο του 2020. Τα μέτρα καραντίνας για τον περιορισμό της πανδημίας επηρέασαν σοβαρά τον τομέα των εξαγωγών της ζώνης του ευρώ, καθώς και τις εισαγωγές.

Στους περισσότερους τομείς η ραγδαία πτώση των εξαγωγών καταγράφηκε στο τέλος του πρώτου τριμήνου του 2020 και η οποία συνεχίστηκε και για το δεύτερο τρίμηνο. Οι εξαγωγές ταξιδιωτικών και μεταφορικών υπηρεσιών επηρεάστηκαν στον μεγαλύτερο βαθμό καθώς επίσης και οι εξαγωγές στους τομείς της αυτοκινητοβιομηχανίας, του μηχανολογικού εξοπλισμού και των χημικών προϊόντων, ενώ οι εισαγωγές παρουσίασαν μικρότερη πτώση το δεύτερο τρίμηνο του 2020. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι μεγάλοι εξαγωγείς επηρεάστηκαν ιδιαίτερα αρνητικά από την παγκόσμια πτώση της ζήτησης αυτοκινήτων και επενδυτικών αγαθών. Αποτέλεσμα αυτών είναι το αρνητικό πρόσημο στις εξαγωγές για το 2020 (Διάγραμμα 6). Από το τρίτο τρίμηνο και μετά, η αυξητική τάση των εξαγωγών είναι ισχυρότερη συγκριτικά με τις εισαγωγές, υπονοώντας θετική συμβολή των καθαρών εξαγωγών μέχρι το τέλος του 2021. Συνολικά, οι εξαγωγές της ζώνης του ευρώ αναμένεται να εξελιχθούν σε γενικές γραμμές σύμφωνα με την εξωτερική ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών της ζώνης του ευρώ (Eurostat, 2020).

(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

	Ιούνιος 2020				Μάρτιος 2020			
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
Παγκόσμιο πραγματικό ΑΕΠ (εκτός ζώνης ευρώ)	3,0	-4,0	6,0	3,9	2,9	3,1	3,5	3,4
Παγκόσμιο εμπόριο (εκτός ζώνης ευρώ) ¹⁾	-0,3	-12,9	8,0	4,3	0,3	1,4	2,6	2,7
Εξωτερική ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών ζώνης ευρώ ²⁾	0,9	-15,1	7,8	4,2	1,3	1,6	2,5	2,6

Διάγραμμα 6. Διεθνές περιβάλλον βάση εκτιμήσεων 3/2020-6/2020

Πηγή: (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2020)

3.3. Οι νέες προκλήσεις στο Διεθνές εμπόριο

Οι προκλήσεις που διαγράφονται για την οικονομία μετά το πέρας της πανδημίας μπορεί να κρύβουν και παγίδες ικανές να οδηγήσουν τις χώρες της ευρωζώνης σε μακρόχρονη ύφεση και χρόνια στασιμότητα αν δεν ληφθούν άμεσα σοβαρές αποφάσεις. Αρχικά, είναι σημαντικό να λάβουν χώρα αναγκαίες μεταρρυθμίσεις στη δημόσια διοίκηση. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές πρέπει να στρέφονται στην εφαρμογή συστημάτων αξιολόγησης προσωπικού, στην άρση των προνομίων και την αξιολόγηση και αποτίμηση της γραφειοκρατίας, στην εξ αποστάσεως εργασία και παροχή υπηρεσιών. Επιπρόσθετα είναι σημαντικό να επιταχυνθούν οι μεταρρυθμίσεις αναφορικά με τη δικαιοσύνη, την παιδεία, την υγεία, την ψηφιακή οικονομία τις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών και οτιδήποτε συνιστά αντικίνητρο για επενδύσεις. Επιπλέον, εξίσου σημαντικό είναι η άμεση εφαρμογή δημόσιων πολιτικών που θα στοχεύουν στην αντιμετώπιση φαινομένων υπερχρέωσης του δημόσιου τομέα και των επιχειρήσεων, των διευρυνόμενων οικονομικών ανισοτήτων όσο και της ανεργίας. Το 2021 2,6 δισ. επιχορηγήσεων προέρχονται από το Ταμείο Ανάκαμψης, 1 δισ. από την REACT-EU1 και 1,3 δισ. με τη μορφή δανείων. Τα αποτελέσματα αυτά μπορεί να είναι άμεσα για τις επενδύσεις και οι πολλαπλασιαστές να λειτουργήσουν ευεργετικά για το σύνολο της οικονομίας. Η άμεση απορρόφηση των κονδυλίων με βάση την εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού μπορεί να συμβάλει στην αύξηση των επενδύσεων κατά 23,2% για το 2021 αλλά και των εξαγωγών, που παρά την ενίσχυσή τους έρχονται αντιμέτωπες με αντίστοιχη αύξηση των εισαγωγών. (Ζαϊρης & Σταμάτης, 2021).

Σε αυτή την υγειονομική κρίση οι κλάδοι που ευνοήθηκαν είναι αυτοί των τροφίμων, της φαρμακοβιομηχανίας, της βιομηχανίας ειδών προσωπικής υγιεινής κλπ. Ωστόσο, υπήρξαν και κλάδοι οι οποίοι δέχτηκαν τις μεγαλύτερες και σοβαρότερες επιπτώσεις όπως η εστίαση, η διασκέδαση και ψυχαγωγία, τα ξενοδοχεία κ.ά. και των οποίων η επαναφορά στην οικονομική δραστηριότητα θα είναι εξαιρετικά επίπονη και δύσκολη και κάποιες φορές ίσως και μη αναστρέψιμη διαδικασία. Επιπρόσθετα, μια ακόμα πρόκληση για την ανάκαμψη και του διεθνούς εμπορίου είναι η αντιμετώπιση του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων που λόγω της πανδημίας θα υπερβούν το σημερινό ύψος των 90 δισ. ευρώ. Οι τράπεζες είναι αυτές που οφείλουν να κατατεθούν συγκεκριμένες προτάσεις ώστε να αποφευχθούν δυσάρεστα φαινόμενα περαιτέρω φτωχοποίησης των αδύναμων κοινωνικών στρωμάτων.

Τέλος, είναι σημαντικό να δημιουργηθεί και οριοθετηθεί ένα παραγωγικό και αναπτυξιακό μοντέλο το οποίο θα αντικαταστήσει το ξεπερασμένο και εσωστρεφές καταναλωτικό πρότυπο και

τη νοοτροπία κεντρικά σχεδιασμένης πολιτικής, που δημιουργεί κρατικοδίαιτες επιχειρήσεις. Το νέο πρότυπο θα έχει ως γνώμονα την εξωστρέφεια, την ανταγωνιστικότητα προϊόντων και υπηρεσιών, την υψηλή παραγωγικότητα και προστιθέμενη αξία. Οι επιταχυντές αυτής της νέου τύπου ανάπτυξης θα είναι τα διεθνώς εμπορεύσιμα προϊόντα με επιλογές κλάδων από τον αγροτοδιατροφικό τομέα, «premium» καταναλωτικά προϊόντα τοπικής προέλευσης, προϊόντα και υπηρεσίες προηγμένης τεχνολογικής καινοτομίας και διαφοροποίησης, με ισχυρό ψηφιακό αποτύπωμα, ικανά να αναμετρηθούν με άλλα αντίστοιχα ανταγωνιστικά τους στις ξένες αγορές. Μόνον αυτή η διέξοδος θα ανοίξει νέες αγορές, θα «γεννήσει» θέσεις εργασίας, θα προκαλέσει ευκαιρίες για έξυπνο επιχειρείν, θα αυξήσει τα εισοδήματα και θα προσφέρει πλούτο στην οικονομία και ευημερία στην κοινωνία (Ζαΐρης & Σταμάτης, 2021).

Συμπεράσματα

Η παγκόσμια οικονομία, μετά την πανδημία, εκτιμάται ότι θα χαρακτηρίζεται από τρία στοιχεία: την παγκόσμια αύξηση του επιπέδου δημόσιου και ιδιωτικού χρέους, τη συνεχώς επιταχυνόμενη ψηφιοποίηση και τη μερική αναστροφή της παγκοσμιοποίησης.

Η παγκόσμια αύξηση που χαρακτηρίζει το δημόσιο και το ιδιωτικό χρέος είναι αποτέλεσμα του ρόλου του δημόσιου τομέα ως απόλυτος εγγυητής ασφάλειας για καταστροφές και των κυβερνητικών πολιτικών για αντιμετώπιση της ύφεσης που επέφερε ο covid-19. Τα στοιχεία αυτά δημιουργούν ένα μαζικό χρέος σε παγκόσμιο επίπεδο. Η μείωση των φορολογικών εσόδων σε συνδυασμό με τις υψηλές κοινωνικές και δημοσιονομικές δαπάνες συνθέτουν τα κόστη τα κόστη της επιλογής της προσπάθειας αποφυγής εκτεταμένης καταστροφής της παραγωγικής και βιοποριστικής ζωής των ανθρώπων κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Το κόστος της κάλυψης υψηλότερων επιπέδων δημόσιου χρέους θα μετριαστεί από την προσδοκώμενη διατήρηση των χαμηλών βασικών επιτοκίων στις περισσότερες προηγμένες χώρες. Ωστόσο, ακόμη και κυβερνήσεις με τις καλύτερες αξιολογήσεις πιστωτικού κινδύνου θα αντιμετωπίσουν τη συσσώρευση χρέους. Το άγχος του χρέους είναι πιθανό να αυξηθεί σε πολλές άλλες περιπτώσεις. Οι περικοπές δαπανών με στόχο τον περιορισμό των δημοσιονομικών ελλειμμάτων θα είναι πολύ σημαντικές, αναφορικά με το πολιτικό κεφάλαιο, ιδίως εξαιτίας των υψηλών επιπέδων εισοδηματικής ανισότητας που θα επιφέρει η κρίση. Στον ιδιωτικό τομέα, το χρέος αποτελεί την μοναδική λύση για την επιβίωση του εάν το αποτέλεσμα δεν είναι πτώχευση. Τις τελευταίες δεκαετίες ανάμεσα στις προηγμένες οικονομίες υπήρχε η τάση μείωσης των εταιρικών και προσωπικών φόρων εισοδήματος. Η αντίστροφη διαχείριση της τάσης αυτής αποτελεί μια επιλογή προκειμένου να καλυφθεί το δημοσιονομικό κενό που προκαλεί η υγειονομική κρίση. Ωστόσο, για την αποφυγή δημοσιονομικών πολέμων μεταξύ χωρών που υπονομεύουν αυτήν τη στρατηγική, η πολυεθνική σιωπηρή ή ρητή συνεργασία θα αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση. Αναφορικά με το δημόσιο και το εξωτερικό χρέος των φτωχότερων κρατών είχε ήδη αυξηθεί σημαντικά από την παγκόσμια οικονομική κρίση 2008 – 2009 ενώ η αναβολή της G20 για την πληρωμή των επισήμων διμερών της χρεών το έτος 2020, μείωσε το κόστος των υπηρεσιών βραχυπρόθεσμα, ωστόσο το χρέος συνεχίζει να συσσωρεύεται και θα πρέπει να αντιμετωπιστεί μετά την πανδημία. Ένα βασικό στοιχείο από αυτή την άποψη θα είναι ο ρόλος της Κίνας ως πιστωτής.

Η επέλαση της πανδημίας θα επιφέρει την επιτάχυνση της ψηφιοποίησης στις παραγωγικές διαδικασίες και στην παροχή δημοσίων υπηρεσιών. Οι διαδικασίες ψηφιοποίησης που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια της πανδημίας και των περιορισμών εκτιμάται ότι θα παραμείνουν και θα επεκταθούν οριστικά σε τομείς όπως η εκπαίδευση. Επιπλέον, η τηλε-εργασία που προκύπτει κατά τη διάρκεια της κρίσης θα οδηγήσει στην καταστροφή των «αναλογικών» θέσεων εργασίας, ενώ οι θέσεις εργασίας και οι ευκαιρίες για επιχειρηματικότητα απαιτούν προϋποθέσεις ψηφιακής εκπαίδευσης. Η προσαρμογή του εργατικού δυναμικού σε αυτή τη νέα πραγματικότητα θα είναι μεταξύ των προκλήσεων που επιφέρει η COVID-19. Επιπρόσθετα, είναι δυνατόν να υπάρξει πιθανή αποτυχία της παραγωγικής διασυννοριακής ολοκλήρωσης, η οποία σηματοδότησε την παγκοσμιοποίηση. Η παγκοσμιοποίηση παρέχει υψηλή τεχνολογία, υπεροχή της αποτελεσματικότητας και ελαχιστοποίηση του κόστους, προκρίνοντας την ασφάλεια έναντι των κινδύνων που διαταράσσουν τη διαθεσιμότητα των εισαγωγών σε κλάδους, συμπεριλαμβανομένου του ιατρικού εξοπλισμού και των φαρμάκων. Η πανδημία του κορωνοϊού θα μπορούσε επίσης να τονίσει την «κινούμενη αντίφαση» μεταξύ της ενίσχυσης του αναπροσανατολισμού εντός των χωρών και την ανάγκη συντονισμού των πολιτικών μεταξύ χωρών. Η αντιμετώπιση των προκλήσεων, συμπεριλαμβανομένων μελλοντικών πανδημιών, της κλιματικής αλλαγής, της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο, της τρομοκρατίας και της μετανάστευσης, θα απαιτήσουν περισσότερη πολυμέρεια και πολύ λιγότερο εθνικισμό. Αυτό σημαίνει ότι τα μαθήματα του κορωνοϊού, που έχει ενθαρρύνει τις εθνικές λύσεις, πρέπει να διαβαστούν προσεκτικά

Η ύφεση του 2020 αποδεικνύεται λιγότερο σοβαρή, σε σχέση με τις προβλέψεις του Ιουνίου 2020. Η αναθεώρηση αυτή προέρχεται από το ότι η συρρίκνωση του ΑΕΠ του δεύτερου τριμήνου 2020 στις μεγάλες προηγμένες οικονομίες δεν ήταν τόσο μεγάλη όσο είχε αρχικά εκτιμηθεί. Στην αναθεώρηση των εκτιμήσεων αυτών συνηγορεί και το γεγονός ότι η επιστροφή της Κίνας στην ανάπτυξη ήταν ισχυρότερη από την αναμενόμενη καθώς και ότι υπάρχουν σημάδια ταχύτερης ανάκαμψης, γενικότερα, για το τρίτο τρίμηνο. Τα αποτελέσματα της ανάκαμψης θα ήταν πολύ πιο αδύναμα αν δεν είχαν προηγηθεί μεγάλες, ταχείες και άνευ προηγουμένου φορολογικές, νομισματικές και πολιτικές ρυθμίσεις που διατήρησαν το διαθέσιμο εισόδημα για τα νοικοκυριά σε ικανοποιητικά επίπεδα, προστάτευσαν τις ταμειακές ροές στις εταιρείες και υποστήριξαν την παροχή πιστώσεων. Συνολικά, αυτές οι ενέργειες είχαν αποτρέψει, μέχρι τον Οκτώβριο 2020, την

επανάληψη της οικονομικής καταστροφής του 2008 - 2009. Η παγκόσμια οικονομία επιστρέφει σε ανάκαμψη, η οποία εκτιμάται ότι θα είναι μεγάλη, άνιση και αβέβαιη.

Πρόκειται για μια πανδημία που έχει ήδη κοστίσει πάνω από ένα εκατομμύριο ζωές. Μια οικονομική καταστροφή που θα κάνει την παγκόσμια οικονομία 4,4% μικρότερη και θα περικόψει περίπου 11 τρισεκατομμύρια δολάρια από την παραγωγή, μέχρι το τέλος του 2020. Μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου η ανθρωπότητα αντιμετώπιζε απόγνωση έναντι της τεράστιας και αυξανόμενης φτώχειας ενώ επιπλέον καλείται να αντιμετωπίσει δύο τεράστιες προκλήσεις: την αντιμετώπιση της παρούσας κρίσης και τη δημιουργία ενός καλύτερου μέλλοντος. Η Διευθύνουσα Σύμβουλος του ΔΝΤ τονίζει ότι γνωρίζουν οι αρμόδιοι τι πρέπει να γίνει: Μια διαρκής οικονομική ανάκαμψη είναι δυνατή μόνο εάν ξεπεραστεί η πανδημία και συνεπώς τα μέτρα υγείας πρέπει να παραμείνουν ως πρώτη προτεραιότητα, με την υποστήριξη της παραγωγής και της διανομής αποτελεσματικών θεραπειών και εμβολίων σε όλες τις χώρες. Όμως η πορεία αυτή θα είναι ανοδική αλλά και «ανηφορική», που σημαίνει ότι θα πρέπει να αντιμετωπιστούν ορισμένα επίμονα προβλήματα, όπως η χαμηλή παραγωγικότητα, ο μικρός ρυθμός ανάπτυξης, οι μεγάλες ανισότητες σε όλους τους τομείς και μια επικείμενη κλιματική κρίση. Επισημαίνετε σε αυτό το σημείο τη δυνατότητα για ανοικοδόμηση ενός καλύτερου κόσμου από αυτόν του προ - πανδημικού, ενός κόσμου πιο ανθεκτικού, βιώσιμου και χωρίς αποκλεισμούς. Για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι πρέπει να υλοποιηθούν 3 προϋποθέσεις :

Πρώτον, με τη θέσπιση και εφαρμογή σωστών οικονομικών πολιτικών. Οι συνετές μακροοικονομικές πολιτικές και οι ισχυροί θεσμοί είναι κρίσιμοι για την ανάπτυξη, την απασχόληση και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου. Η εφαρμογή πολιτικών «one size», δηλ. ενός μεγέθους, δεν ταιριάζει σε όλους. Η πείρα έχει δείξει ότι οι πολιτικές πρέπει να είναι προσαρμοσμένες στις ανάγκες κάθε χώρας. Η υποστήριξη από το ΔΝΤ παραμένει απαραίτητη για κάποιο χρονικό διάστημα, ενώ η πρόωρη απόσυρσή της κινδυνεύει να προκαλέσει σοβαρή και αδικαιολόγητη οικονομική ζημία. Ανάλογα με τη φάση της κρίσης θα είναι δυνατόν να καθορισθεί το κατάλληλο μέτρο και μέγεθος της στήριξης, στον μικρότερο δυνατό χρόνο και όσο είναι εφικτό στοχευμένο. Επίσης, ισχυρά μεσοπρόθεσμα πλαίσια για νομισματικές, δημοσιονομικές και χρηματοοικονομικές πολιτικές, καθώς και μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση του εμπορίου, της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας μπορούν να συμβάλουν στη δημιουργία εμπιστοσύνης για τη δράση της πολιτικής στο παρόν, ενώ παράλληλα δημιουργείται η απαραίτητη ανθεκτικότητα για το μέλλον. Αυτή η ανθεκτικότητα περιλαμβάνει την προσεκτική

παρακολούθηση των κινδύνων που ενέχει το αυξημένο δημόσιο χρέος. Συναφώς, αναμένεται ότι τα επίπεδα χρέους του 2021 θα αυξηθούν σημαντικά, στο 125% περίπου του ΑΕΠ στις προηγμένες οικονομίες, στο 65% του ΑΕΠ στις αναδυόμενες αγορές και 50% του ΑΕΠ στις χώρες με χαμηλό εισόδημα. Επιπρόσθετα, το Ταμείο έχει προβλέψει την ελάφρυνση του χρέους για τα πιο φτωχά κράτη μέλη, εν'ω σε συνεργασία με την Παγκόσμια Τράπεζα στηρίζουν και την πρωτοβουλία Αναστολής Χρεών των G20. Ακόμα, προβλέπεται για χρέη που δεν είναι βιώσιμα η άμεση αναδιάρθρωσή τους.

Ως δεύτερη προϋπόθεση, οι πολιτικές πρέπει να εστιάζουν στους πολίτες, δηλαδή για να υπάρξουν οφέλη από μια υγιή οικονομική πολιτική οι επενδύσεις πρέπει να στρέφονται προς τον άνθρωπο. Αυτό σημαίνει προστασία των ευάλωτων ομάδων. Σημαίνει, επίσης, την ενίσχυση του ανθρώπινου και φυσικού κεφαλαίου για τη στήριξη της ανάπτυξης και της ανθεκτικότητας. Η πανδημία του COVID-19 έχει αναδείξει τη σημασία των ισχυρών συστημάτων υγείας. Οι αυξανόμενες ανισότητες και η ταχεία τεχνολογική αλλαγή απαιτούν ισχυρά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, για την αύξηση των ευκαιριών και τη μείωση των ανισοτήτων. Για παράδειγμα, η επιτάχυνση της ισότητας των φύλων μπορεί να είναι μια παγκόσμια αλλαγή στους παραγωγικούς συντελεστές και στην παραγωγή. Για τις χώρες που εμφανίζουν μεγάλες ανισοροπίες μεταξύ τους, η βελτίωση του χάσματος μεταξύ των φύλων είναι δυνατόν να αυξήσει το ΑΕΠ κατά μέσο όρο 35%. Όμως και η επένδυση στους νέους ανθρώπους αποτελεί επένδυση στο μέλλον. Οι νέοι χρειάζονται πρόσβαση στην υγεία και την εκπαίδευση, καθώς και πρόσβαση στο Διαδίκτυο, γιατί αυτό τους δίνει πρόσβαση στην ψηφιακή οικονομία, που είναι τόσο κρίσιμη για την ανάπτυξη. Ενδεικτικό παράδειγμα η Υποσαχάρια Αφρική, όπου η επέκταση της πρόσβασης στο Διαδίκτυο κατά 10% του πληθυσμού της θα μπορούσε να αυξήσει το πραγματικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες. Όμως και η ψηφιοποίηση βοηθά επίσης, ως ένα ισχυρό εργαλείο, για την αντιμετώπιση της φτώχειας.

Η τρίτη προϋπόθεση, φέροντας ως παράδειγμα την πανδημία, κατά την οποία δεν μπορεί πλέον να αγνοηθούν οι προφυλάξεις για την υγεία, υπερθεματίζει την αλλαγή του κλίματος, η οποία επειδή είναι μακρο-κρίσιμη, αποτελεί σημαντική απειλή για την ανάπτυξη και την ευημερία. Είναι επίσης κρίσιμη για τον άνθρωπο και τον πλανήτη. Την τελευταία δεκαετία, οι άμεσες ζημιές από καταστροφές που σχετίζονται με το κλίμα έχουν αυξηθεί περίπου κατά 1,3 τρισεκατομμύρια δολάρια. Υπάρχει μια ιστορική ευκαιρία να χτιστεί ένας πιο πράσινος και πλούσιος, σε θέσεις εργασίας, κόσμος. Όσον αφορά στο έργο του Ταμείου, ότι έχουν δεσμευτεί πάνω από 100

δισεκατομμύρια δολάρια. Η προτεραιότητα του ΔΝΤ θα συνεχίσει να δίνεται στις επείγουσες ανάγκες των αναδυόμενων αγορών και των χωρών με χαμηλό εισόδημα - ειδικά των μικρών και εύθραυστων κρατών, βοηθώντας τους να πληρώσουν γιατρούς και νοσοκόμες και να προστατεύσουν τους πιο ευάλωτους ανθρώπους και τομείς των οικονομιών τους.

Η πρωτοφανής δράση του ΔΝΤ ήταν δυνατή μόνο χάρη στη γενναιόδωρη υποστήριξη των μελών του. Ο διπλασιασμός των Νέων Διακανονισμών για Δανεισμό και ένας νέος γύρος διμερών συμφωνιών δανεισμού διατήρησε αυτήν την οικονομική δύναμη. Τα μέλη έχουν επίσης συνδράμει, με ουσιαστικές συνεισφορές, τα ταμεία CCRT και PRGT. Αυτό επέτρεψε στο ΔΝΤ να υποστηρίξει τα μέλη του με χαμηλό εισόδημα με ελάφρυνση του χρέους και να τριπλασιάσει τον ευνοϊκό δανεισμό τους. Επίσης, είναι αξιοσημείωτη η συνεργασία με μέλη του για να ενισχύσει περαιτέρω την ευνοϊκή δανειοδοτική του ικανότητα να προσαρμόσει τη δική του εργαλειοθήκη δανεισμού και να αυξήσει την υποστήριξή του για ανάπτυξη δυνατοτήτων από τα μέλη του. Συμπερασματικά, δεν έχει εξασφαλιστεί ανάκαμψη στον τομέα της οικονομίας και της κοινωνίας ενώ η πανδημία συνεχίζει να εξαπλώνεται. Οι οικονομίες όλων των κρατών αντιμετωπίζουν δυσκολίες επαναφοράς στα επίπεδα προ της πανδημίας. Όμως, για την καταπολέμηση του φαινομένου είναι αναγκαίο να αποφεύγονται οι παλινδρομήσεις να εφαρμόζεται μια σταθερή πολιτική. Με άλλα λόγια, θα απαιτηθεί, από τις χώρες, η ικανότητα μιας εξισορρόπησης μεταξύ της άρσης της βραχυπρόθεσμης οικονομικής δραστηριότητας και της αντιμετώπισης μεσοπρόθεσμων προκλήσεων. Σαφώς και η πορεία προς το μέλλον θα απαιτήσει επιδέξιες εγχώριες πολιτικές, ικανές να επιφέρουν αυτήν την εξισορρόπηση.

Στον τομέα της υγείας, αποτελεί βασική πτυχή της καταπολέμησης της κρίσης στον τομέα αυτό το να γίνει κατανοητό ότι όλες οι καινοτομίες, είτε πρόκειται για δοκιμές, για θεραπείες ή για εμβόλια, παράγονται σε κλίμακα προς όφελος όλων των χωρών. Οι προκαταρκτικές δεσμεύσεις της αγοράς φαρμάκων για προμήθεια δοκιμαστικών εμβολίων μπορούν να συμβάλουν στην τόνωση της διαδικασίας παραγωγής στους φαρμακοβιομηχάνους, οι οποίοι σε διαφορετική περίπτωση θα διστάσουν να αναλάβουν το αρχικό κόστος. Αυτή η προσπάθεια πρέπει να περιλαμβάνει ισχυρές πολιτικές εφαρμογές για τη διανομή των φαρμακευτικών δόσεων σε όλες τις χώρες σε προσιτές τιμές. Ακόμα πιο γενικά, η παγκόσμια κοινότητα θα πρέπει να συνεχίσει να βοηθά χώρες με περιορισμένη ικανότητα υγειονομικής περίθαλψης, όπως χρήση κοινού εξοπλισμού, τεχνογνωσίας και μέσω οικονομικής υποστήριξης από διεθνείς οργανισμούς υγείας. Στον δημοσιονομικό τομέα σε εθνικό επίπεδο, οι κυβερνήσεις έχουν ήδη ενεργήσει με μια ποικιλία

φορολογικών αντιμέτρων που περιλαμβάνουν προσπάθειες για την κάλυψη των απωλειών εισοδήματος, κίνητρα πρόσληψης, επέκταση κοινωνικής πρόνοιας, εγγύηση πίστωσης και διοχέτευση κεφαλαίων τους σε επιχειρήσεις. Αυτά τα μέτρα έχουν αποτρέψει τις εκτεταμένες χρεοκοπίες και έχουν βοηθήσει στη μερική ανάκαμψη της απασχόλησης. Η απασχόληση παραμένει πολύ πιο κάτω από τα επίπεδα προ πανδημίας και πολλά εκατομμύρια θέσεων εργασίας διατρέχουν κίνδυνο, ενώ η κρίση συνεχίζεται με πιο έντονο ρυθμό. Προκειμένου να διατηρηθούν οι θέσεις εργασίας, θεωρείται αναγκαίο οι κυβερνήσεις, όπου είναι δυνατόν, να συνεχίσουν να υποστηρίζουν βιώσιμες αλλά ακόμα ευάλωτες εταιρείες με διευκόλυνση για την εξυπηρέτηση του χρέους και την υποστήριξη από τα ίδια κεφάλαια. Με την πάροδο του χρόνου, όταν η ανάκαμψη θα έχει σταθεροποιηθεί, οι πολιτικές θα πρέπει να μετατοπιστούν σταδιακά στη διευκόλυνση της ανακατανομής των εργαζομένων από τομείς που ενδέχεται να υποστούν συρρίκνωση σε μακροπρόθεσμη βάση (ταξίδια) σε αναπτυσσόμενους τομείς (ηλεκτρονικό εμπόριο). Κατά τη μετάβαση, οι εργαζόμενοι θα χρειαστεί να υποστηριχθούν, μεταξύ άλλων, μέσω προσαρμογής εισοδήματος, επανεκπαίδευσης και προγραμμάτων γενικότερης προσαρμογής.

Οι προηγμένες οικονομίες κατάφεραν γενικά να διαθέσουν μεγαλύτερες άμεσες δαπάνες και υποστήριξη ρευστότητας σε σχέση με το ΑΕΠ από άλλες οικονομίες που περιορίζονται από το αυξημένο χρέος και το υψηλότερο κόστος δανεισμού. Αυτές οι χώρες που περιορίζονται θα πρέπει να δημιουργήσουν χώρο για διάθεση δαπανών προκειμένου να καλύψουν άμεσες ανάγκες, δίνοντας προτεραιότητα στα μεγάλα μέτρα αντιμετώπισης κρίσεων και μείωσης των μικρών στοχευμένων επιδοτήσεων. Μερικές χώρες θα απαιτήσουν πρόσθετη βοήθεια από πιστωτές και συνδρομητές μέσω της αναδιάρθρωσης χρέους, επιχορηγήσεων και ευνοϊκής χρηματοδότησης, αξιοποιώντας κάποιες σημαντικές πρωτοβουλίες που βρίσκονται σε εξέλιξη. Το ΔΝΤ ήταν στο επίκεντρο αυτών των πρωτοβουλιών μέσω της κοινής πρόσκλησης με την Παγκόσμια Τράπεζα για αναστολή της υπηρεσίας χρέους για χώρες με χαμηλό εισόδημα, το αίτημά τους για μεταρρύθμιση της διεθνούς διάρθρωσης χρέους και την επέκτασή της χρηματοδότησης τους, με άνευ προηγουμένου ταχύτητα, σε πολλά κράτη μέλη.

Όσο η αβεβαιότητα παραμένει σημαντική, η ανάπτυξη αναμένεται να μετριαστεί σημαντικά, μετά την προβλεπόμενη ανάκαμψη της παγκόσμιας δραστηριότητας το 2021. Τόσο οι προηγμένες όσο και οι αναπτυσσόμενες οικονομίες της αγοράς ενδεχομένως να σημειώσουν σημαντικές απώλειες, συγκριτικά με τις προ-πανδημικές προβλέψεις παραγωγής τους. Οι οικονομίες των μικρών χωρών που εξαρτώνται από τον τουρισμό και βασίζονται σε εμπορεύματα βρίσκονται σε

ένα ιδιαίτερα δύσκολο σημείο. Οι περισσότερες οικονομίες θα βιώσουν διαρκή ζημιά στην προσφορά εργασίας, αντανακλώντας τα προβλήματα από τη βαθιά ύφεση του 2020 και της ανάγκης για διαρθρωτικές αλλαγές. Οι θέσεις εργασίας που συνεχώς χάνονται εκφράζουν μια μεγάλη πτωτική τάση στο βιοτικό επίπεδο συγκριτικά με αυτό που αναμενόταν πριν την πανδημία. Όχι μόνο η αύξηση της ακραίας φτώχειας, για πρώτη φορά σε πάνω από δύο δεκαετίες, αλλά και η ανισότητα αναμένεται να αυξηθεί επειδή η κρίση έχει επηρεάσει δυσανάλογα τις γυναίκες, τους ανεπίσημα απασχολούμενους και εκείνους με σχετικά χαμηλότερου επιπέδου εκπαιδευτικών ικανοτήτων. Επιπλέον, τα επίπεδα κρατικού χρέους αναμένεται να αυξηθούν σημαντικά, γιατί οι υποβαθμίσεις στην εκτιμώμενη παραγωγή συνεπάγεται μια μικρότερη φορολογική βάση που καθιστά δυσκολότερη την εξυπηρέτηση του χρέους.

Στη θετική πλευρά, οι προοπτικές των χαμηλών επιτοκίων, για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, παράλληλα με την προβλεπόμενη ανάκαμψη της ανάπτυξης το 2021, μπορούν να βοηθήσουν στην ανακούφιση ή στην εξυπηρέτηση του χρέους που επιβαρύνει πολλές χώρες. Για να διασφαλιστεί από τις κυβερνήσεις ότι το χρέος θα παραμείνει σε μια βιώσιμη, πέρα από μια μεσοπρόθεσμη, πορεία, μπορεί να χρειαστεί να αυξήσουν την προοδευτικότητα των φόρων τους και να διασφαλίσουν ότι οι εταιρείες πληρώνουν το ανάλογο μερίδιο των φόρων τους, ενώ εξαλείφουν τις σπατάλες δαπανών. Πρέπει να σχεδιαστούν πολιτικές βραχυπρόθεσμης υποστήριξης με σκοπό την τοποθέτηση των οικονομιών σε κανάλια ισχυρότερης, δίκαιης και βιώσιμης ανάπτυξης. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής μπορεί ταυτόχρονα να στοχεύουν στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και να ενισχύσει την ανάκαμψη από την κρίση COVID-19.

Συνεπώς, οι επενδύσεις στην υγεία και στην εκπαίδευση (συμπεριλαμβανομένων αυτών που μπορούν να αποκαταστήσουν τις απώλειες που προκλήθηκαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας) συμβάλλουν στην επίτευξη συμμετοχικής και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης. Έχουν ήδη πραγματοποιηθεί σημαντικές καινοτομίες πολιτικής τους τελευταίους μήνες του 2020: η δημιουργία του ταμείου αντιμετώπισης της πανδημίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η έναρξη των αγορών περιουσιακών στοιχείων από τις κεντρικές τράπεζες των αναδυόμενων αγορών και η χρήση των νέων ψηφιακών τεχνολογιών για την παροχή κοινωνικής βοήθειας σε μέρη όπως η Υποσαχάρια Αφρική. Τέτοιες ενέργειες έχουν αποτρέψει ακόμη πιο ακραίες καταστροφές και είναι αποτελούν ισχυρές αποδείξεις ότι οι αποτελεσματικές, καλά σχεδιασμένες πολιτικές προστατεύουν τους ανθρώπους και τη συνολική οικονομική ευημερία. Με βάση αυτές τις δράσεις,

οι πολιτικές για το επόμενο στάδιο της κρίσης πρέπει επιδιώκουν διαρκείς βελτιώσεις στην παγκόσμια οικονομία και να δημιουργούν ασφαλή και ποιοτικό μέλλον για όλους.

Έργα που αναφέρονται

Cardiff EDC, 2020. *State Aid case SA.57153 / COVID-19 – Aid to Lufthansa*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.europeansources.info/record/state-aid-case-sa-57153-covid-19-aid-to-lufthansa/>

[Πρόσβαση 2021].

Darvas, Z., 2020. *Having the cake, but slicing it differently: how is the grand EU recovery fund allocated*. s.l.:BRUEGEL.

Dk Marketing, 2020. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://dkmarketing.gr/%CF%80%CF%89%CF%82-%CE%BF-covid-19-%CE%B5%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CE%AC%CE%B6%CE%B5%CE%B9-%CF%84%CE%BF-%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BF-%CE%B5%CE%BC%CF%80%CF%8C%CF%81%CE%B9%CE%BF/>

ECB, 2020. *Monetary Policy*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.ecb.europa.eu/mopo/html/index.en.html>

European Commission, 2020. *Proposal for Council decision COM (2020) 445*. Brussels: European Commission.

Eurostat, 2014. *Eurostat- Statistics Explained*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:GDP_per_capita,_consumption_per_capita_and_price_level_indices/el&oldid=139433

Eurostat, 2020. *Eurostat Statistics Explained: EU International Trade in Goods (yearly growth rates)*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods

[Πρόσβαση 2021].

Guarascio, F. & Blenkinsop, P., 2019. *EU fails to persuade France, Germany to lift coronavirus health gear controls*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-eu/eu-fails-to-persuade-france-germany-to-lift-coronavirus-health-gear-controls-idUSKBN20T166>

[Πρόσβαση 2021].

IMF, 2020. *World Economic Outlook*. Washington DC: IMF.

Krugman, P. & Maurice, O., 1995. *Διεθνής Οικονομική, Θεωρία και Πολιτική*. Τόμος Α' επιμ. s.l.:Κριτική Επιστημονική Βιβλιοθήκη.

Newsroom HuffPost Greece, 2020. *ΔΝΤ: Οι οικονομικές επιπτώσεις του κορονοϊού θα ξεπεράσουν τις χειρότερες προβλέψεις*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: https://www.huffingtonpost.gr/entry/dnt-oi-oikonomikes-epiptoseis-toe-koronoioe-tha-xeperasoen-tis-cheirotetes-provlepseis_gr_5ef35885c5b601e5995721e5

[Πρόσβαση 2021].

Nienaber, M. & Rinke, A., 2020. *Germany agrees to more aid to shield workers, companies from coronavirus hit*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.reuters.com/article/uk-health-coronavirus-germany-aid/germany-agrees-to-more-aid-to-shield-workers-companies-from-coronavirus-hit-idUKKCN2243JX?edition-redirect=uk>

[Πρόσβαση 2021].

[Πρόσβαση 2021].

Ortiz-Ospina, E. & Beltekian, D., 2014. *Trade and Globalization*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://ourworldindata.org/trade-and-globalization#bilateral-trade-is-becoming-increasingly-common>

[Πρόσβαση 2021].

Rodrigue, J., 2013. *Transport and Globalization The Sage handbook of transport Studies*. London, Sage.

Samuelson, P., 1962. The Grains from International Trade Once Again. *The Economical Journal*, 72(288), pp. 820-829.

Schumacher, R., 2012. Adam Smith's Theory of Absolute Advantage and the Use of Doxography in the History of Economics. *Erasmus Journal for Philosophy and Economics*, pp. 54-80.

Taylor, S., 2019. *The Psychology of Pandemics: Preparing for the Next Global Outbreak of Infectious Disease*. s.l.:Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing.

Vijayasri, G., 2013. The Importance of International Trade in the World. *International Journal of Marketing, Financial Services & Management Research*, 2(9), pp. 111-119.

Αλογοσκούφης, Γ., 2014. *Τα Εργαλεία, οι Επιπτώσεις και οι Θεσμοί της Διεθνούς Εμπορικής Πολιτικής*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://internecon.files.wordpress.com/2013/04/internecon-lect-11.pdf>
[Πρόσβαση 2021].

ΑΠΕ-ΜΠΕ, 2020. *Η Ευρώπη ενισχύει τους περιορισμούς για να συγκρατήσει το δεύτερο κύμα του κορονοϊού.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.capital.gr/diethni/3495326/i-europi-enisxuei-tous-periorismous-gia-nasugkratisei-to-deutero-kuma-tou-koronoiou>

[Πρόσβαση 2021].

Αποστολίδης, Θ., 2020. *Η παρούσα πανδημία ανέδειξε μια διχοτόμηση πολιτικών για την αντιμετώπιση της ύφεσης που προκαλεί. Είναι μια θεμελιώδης διαφωνία σε συνέχεια εκείνης που ανέκυψε κατά την διαχείριση της κρίσης χρέους που απειλεί την Ένωση και ιδιαίτερα την ευρωζώνη ή όχι;*, s.l.: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Γεωργακόπουλος, Θ., 1989. *Εισαγωγή στη πολιτική οικονομία.* s.l.:Α. Σταμούλης.

ΕΕΕΙ, 2020. *Εγχειρίδιο κατευθυντήριων οδηγιών για τη λειτουργία των ΤΕΠ κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid-19.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.otae.gr/egcheiridio-katefthyntirion-odigion-gia-tin-leitourgia-ton-tep/>

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2020. *Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.* [Ηλεκτρονικό]

Available at:

https://www.ecb.europa.eu/pub/projections/html/ecb.projections202006_eurosystemstaff~7628a8cf43.e1.html#toc10

[Πρόσβαση 2021].

Ζαΐρης, Α. & Σταμάτης, Γ., 2021. *Ο μετασχηματισμός της οικονομίας: προκλήσεις και παγίδες.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.kathimerini.gr/economy/561264430/o-metaschimatismos-tis-oikonomias-prokliseis-kai-pagides/>

[Πρόσβαση 2021].

Κανονισμός (ΕΕ) 2015/479 , 2015. *Κοινό καθεστώς εξαγωγών.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:070201_1&from=EL

[Πρόσβαση 2021].

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 2015/478, 2015. *Κοινό καθεστώς εισαγωγών της ΕΕ*. [Ηλεκτρονικό] Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=legissum:070202_3 [Πρόσβαση 2021].

Καραμήτρος, Ι., 2020. *Η επίδραση της πανδημίας του covid19 στην εθνική στρατηγική των κρατών*, Διπλωματική εργασία: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Καρίπογλου, Γ., 2020. *Η προσφυγή των κρατών στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) για την αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών της πανδημίας covid-19*, Διπλωματική εργασία: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Κότιος, Α., 2020. Συνέπειες στη Διεθνή Οικονομική Τάξη. Στο: *COVID-19 και η «επόμενη μέρα» Γεωπολιτική, Οικονομία, Διεθνείς Θεσμοί*. Πειραιάς: Πανεπιστήμιο Πειραιά, pp. 65-70.

Μαγούλιος, Γ., 2006. *Προσεγγίσεις σε θέματα της Διαθνούς και Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας*. Θεσσαλονίκη: Σφακιανάκη Κ..

Μακεδόνας, Ε., 2004. *Διεθνές Εμπόριο*. 2η επιμ. Αθήνα: ΕΛΛΗΝ.

Μενδρινού, Μ., 2020. Ευρωπαϊκή Ένωση και COVID-19. Στο: Χ. ε., επιμ. *COVID-19 και η "επόμενη μέρα"*. Γεωπολιτική, Οικονομία, Διεθνείς Θεσμοί. Πειραιάς: Πανεπιστήμιο Πειραιώς, pp. 83-86.

Πάσχος, Ι., 2020. *Παγκοσμιοποίηση και πανδημίες: Αλληλεπίδραση ή Σύγκρουση κατά τους κανόνες του διεθνούς οικονομικού δικαίου;*, Διπλωματική εργασία: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Ρούβα, Α., 2017. *Ο Ρόλος της Παγκοσμιοποίησης στην Εξέλιξη του Διεθνούς Εμπορίου*, Μεταπτυχιακή εργασία: Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Σφυρή, Α., 2021. *Η Εξέλιξη του Διεθνούς Εμπορίου μέσα από τη Βελτίωση των Διεθνών Μεταφορών και Υποδομών (Θαλάσσιες, Χερσαίες και Εναέριες)*, Διπλωματική εργασία: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Χατζηδημητρίου, Ε., 2019. *Διεθνές Εμπόριο: Από την Παγκοσμιοποίηση σε Πρόσφατες Τάσεις για Προστατευτισμό*, Μεταπτυχιακή εργασία: Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Χολέβας, Γ., 1997. *Διεθνείς Εμπορικές Σχέσεις, Διεθνές Εμπόριο*. 1η επιμ. Αθήνα: Interbooks.

Ψαλιδόπουλος, Μ., 2020. Το ΔΝΤ και η Πανδημία. Στο: *COVID-19 και η "επόμενη μέρα"*. Γεωπολιτική, Οικονομία, Διεθνείς Θεσμοί. Πειραιάς: Πανεπιστήμιο Πειραιώς, pp. 87-91.